

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XL (40)

ЛЮТИЙ — 1989 — FEBRUARY

№ 468

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

NOWI DNI

P.O.Box 400, Stn „D“
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business manager: M. W. Gawa
Advertising representative: A. Horhota

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$22.00 Can. dol.
U.S.A.: \$20.00 US dol.

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ
\$20.00 US. or equivalent
Avio — \$40.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

Mr. Z. Steciuk, 10 Bates Court
Jacana 3047, Vic. Australia

CANADA — КАНАДА:

Тандер Бей:

Mr. P. Swrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connel Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповідальністю
Мар'ян Дальний — головний редактор
Редколегія: Іл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь
Гришко, Дмитро Кислиця, Олексій Коновал.
Адміністратор — Михайло В. Гава
Оголошення — Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Ол. Веретенченко — ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ	1
Марія Гарасевич — НА ШИРОКІ ВОДИ — ОЛЕКСА ВЕРЕТЕНЧЕНКО	3
Василь Пахаренко — ГОЛОД	4
Володимир Біляїв — ТОДОСЬ ОСЬМАЧКА (II)	9
В. Сабаль — НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ...	12
Яків Сусленський — ЧОМУ Я ЗАХИЩАВ І СТЕБЕЛЬСЬКОГО І НЕ ЗАХИЩАЮ І. ДЕМ'ЯНЮКА	15
П. Гнопко — СПОВІДЬ БЕЗ КАЯТТЯ	19
Н.Н. — СПОГАДИ ГРИГОРІЯ КОСТЮКА	21
І. Бондарчук — ДЕЩО З ДІЯЛЬНОСТІ ОПЛДМ	22
О. О-ко — НЕПОСТАВЛЕНИЙ ПАМ'ЯТНИК	22
Б. Мигаль — ДО ІСТОРІЇ УКР. ПРЕСИ В КАНАДІ	24
Олена Несіна — „ЖИТТЯ — ЦЕ ВЕЛИЧЕЗНИЙ ХЕМІЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ“	24
М. Мішалов — ВОДА, ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я	26
Леся Богуславець — „БІЙ ПІД ПОЛТАВОЮ“	28
Євген Гаран — УКРАЇНСЬКІ ВАРЕНИКИ	29
Ф. Миколаєнко, В. Бендер, О. Сорока і ін. — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	31

На першій сторінці обкладинки: **Зима у наших Карпатах.** („Мальовнича Україна“).

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову і скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

З АНТОЛОГІЇ „НОВИХ ДНІВ“

Олекса ВЕРЕТЕНЧЕНКО

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

(До 70-річчя поета)

Із збірки „Перший грім“,
Київ — Харків, 1941 рік.

ПЕРШИЙ ГРІМ

Тихо-тихо у саду моім,
тільки віти бризнули росою:
ледве чутний серцю — перший грім
стугонить за даллю хмаровою.

Дощ погнало, вітер прошумів
і затихла знов весіння слава:
наче слід пролетних журавлів —
вигнулася райдуга блискава.

КІНЕЦЬ ЛЮБОВИ

Стихли шуми зорної пітьми,
обсипались віти ясеніві...
Пам'ятаєш, як стояли ми
у саду осіннім на розмові?

В білу хмару молодик зайшов,
довго ти дивилася угору,
і в очах, де я шукав любов,
я побачив відблиск метеору...

В ПОЛІ

Ой упала, випала зима —
мов навіки сонця вже нема:
непроглядно-біла заметіль
бенкетує, віє серед піль...

Ні, ще буде весна дорога —
і заграє райдуга-дуга,
і земля засніжена — ізнов
одягне проквітчений покров.

З криком „кров“ злетіло навмання
міцнокриле чорне вороння
і, розкривши гострі пазурі,
стріпотіло, щезнуло вгорі...

Із збірки „Дім вічності“,
Детройт, США, 1951 рік.

НОКТЮРН

Що ж неймовірним здається тобі,
коли Господь воскрешає мертвих?
Св. ап. Павло

Палало небо і земля, і води,
Ми падали і знову йшли на бій...
Коли вночі пригадую походи —
Не віриться, що й досі я живий.

Шаліє дощ... Дванадцята пробіла...
Важкі вітри гойдають явори,
І все мені ввижається могила,
Де я лежу обличчям догори.

ГОРОБИНА НІЧ

Дерева пойнялись осінньою іржею,
Якийсь недобрий знак віщують крики птиць.
Розбурхались вітри, за вежами дзвіниць
Погасла вечорінь останньою зорею.

Хитнули небеса розірвану кирею,
І горобина ніч, збираючи всю міць,
Обрушилася враз роями блискавиць,
І судний грім гримить над грішною землею.

Стожарами вогнів метає з краю в край
Неугамований магічний блискограй,
Освітлює степи, де обрії похмури —

Перекликаються ударом на удар,
Неначе угорі несуться коні Бурі,
І копитами б'ють, і крешуть гори хмар.

Скінчився бій — і тихо стало,
Де кров'ю значено сліди,
І навіть люди не кричали,
І не просив ніхто води.

Лежали ми на полі бою,
Обнявши землю вікову,
Припавши долі головою,
Лизали росяну траву.

Дивились вгору, щоб не спати,
Боліли очі, а проте
Хотілося запам'ятати,
Як світить сонце золоте...

І раптом шум в степу барвистім —
Уже з села невдалеки
Із криком, гомоном і свистом
З мішками бігли мужики.

Та не шукали старожили
Своїх згорьованих синів —
Голодних коней батожили,
Стягали чоботи з мерців!

ДУМА ПРО МАРІЮ

Коло гаю у цвіту-розаю
Вічний шлях куриться, як димар,
Курява здіймається до хмар.
Хто ж то суне без кінця і краю,
Нібито сторгований товар?

Вже ніщо не миле в цьому світі.
Спека. Спрага. П'яні патрулі.
Без обмоток ноги. Мозолі.
Сконані, обдерті, гнані, биті,
Полонені — на своїй землі.

Перед ними поле половіє.
Вигнулась веселкою Сула.
До старого підійшли села.
Їм назустріч вибігла Марія
І комусь хлібину подала.

Кинулись в повітря пальці гострі
(Захопити, захопити крихт!)
Мнуть шалено у руках брудних,
Кидають до рота. Навіть постріл,
Навіть постріл, наче не про них.

Хто ж то вмився божою сльозою?
Потьмарилась далеч голуба.
А навколо — скрізь хліба, хліба.
Чи ж не краще вмерти серед бою,
Як така наруга і ганьба?!

Вечоріє. Стихли дальні згуки.
О Маріє, мріє золота!
О Маріє! — хиляться жита.
Заломила руки, світлі руки,
І лежить, убита, як свята.

РОНДЕЛІ

I

Перелітали божі птиці,
Пісні курличучи вгорі,
Коли ти вперше на Дніпрі
Мої почула таємниці.

І загорілися зіниці,
Як переливні янтари...
Перелітали божі птиці,
Пісні курличучи вгорі.

Свої краї, гаї, криниці
Ми покидали в тій порі,
А перед нами на зорі
Крізь буруни і громовиці
Ключем летіли божі птиці.

II

Я бачив соняшне проміння
Твого небесного чола,
І пахло подихом тепла
Тонке розмаяне одіння.

Завжди, як райдуга весіння,
До мене добра ти була...
Я бачив соняшне проміння
Твого небесного чола.

Зринає чорне вечоріння.
Над містом спаленим імла
Димами обрїй сповила,
Та бачу я очей зоріння,
Твого чола ясне проміння.

ПРОЩАННЯ

Рвуться в небо важкі мости,
Піднялись полум'яні вежі,
І горять золоті хрести
Божим гнівом в диму пожежі.

Голова упадає ниць, —
Від машини бензинний пахіт...
Пролетіли ватаги птиць,
Обганяючи нас на захід.

А за містом гудуть бої,
Чути танків ходу залізу —
Линьте ж, линьте, думки мої,
В непривітану далечизну!

Батько й мати zostалися там
І сестра за Дніпром-рікою;
Догорів, обвалився храм,
Де вінчалися ми з тобою.

ВЕЧІРНІ ОКТАВИ

I

Перекурив із батьком і братами
(Невже останній раз, останній раз?)
І серед ночі мовив біля брами:
— Прощайте, мамо, не забуду Вас...
Де б я не був — я завжди буду з Вами —
Ніщо на світі не розлучить нас:
Мене згадавши в тихе надвечір'я,
Дивіться на чумацьке семизір'я.

II

Я все пройшов — всьому наперекір —
Дрімучої тайги осінні шати,
Калмицький степ, кряжі уральських гір,
Сніги Кузбасу, омські каземати.
Здавалося, гримів залізний звір,
Коли вночі сибірські комбінати
Кували зброю, танкову броню,
І били в небо смерчами вогню.

III

Я все пройшов. Зогниле плесо Дону
Перепливав на хвилях мертвих тіл,
Тікаючи з оточення й полону,
Я заривався головою в іл,
І кров свою червону і солону
Краплинами смоктав із власних жил...
Чому ж тепер відчув таку утому?
Невже ніколи не вернусь додому?

IV

Торкаючись долонею до брів,
Дивлюся я на обрій темносиній,
Де білі віти чорних яворів
Гойдаються, розбризкуючи іней,
І чую шуми стогітних вітрів,
Неначе голос рідний материний,
І зустрічаю погляд повен сліз,
Коли вгорі горить Великий Віз.

ЧУМАЦЬКА

На шляху Муравському чумак притомився,
На важницю похилився, за серце вхопився:
— Ой не дурно ж пугав пугач край темного гаю,
Сталась мені пригодонька, тепер умираю,
Сталась мені пригодонька у краю чужому,
Не вернутися додому мені молодому.
Прощавайте, побратими, будьте здорові,
Візьміть ярма мережані, занози тернові,
Візьміть воли круторогі, добре доглядайте,
А мене при дорозі навек поховайте!..
Зосталася на роздоллі калина похила,
Прахом-зіллям заростає чумацька могила.
Тільки вітер стиха дзвонить в степові ключі,
Тільки поїзд пронесеться, з Криму ідучи,
З Криму ідучи, колісьми б'ючи,
І не спиться чумакові і вдень, і вночі!

Щиро вітаємо нашого видатного поета Олексю Веретенченка з нагоди його 70-ліття і бажаємо йому доброго здоров'я та поетичної наснаги на багато ще років — Редакція.

Олекса Веретенченко

Марія ГАРАСЕВИЧ

НА ШИРОКІ ВОДИ — ОЛЕКСА ВЕРЕТЕНЧЕНКО

О. Веретенченко — поет гуманіст і естет, у своїх творах прагне всім серцем, щоб людина людині вірила, пам'ятала про заповідь „любити“, а краса щоб вічною була. Тому, не дивлячись на всі нюанси суму й болю своїх роздумів, Веретенченко не є співцем зневіри чи песимістом. Сумне, трагічне, негативне — це невід'ємна частина цілоти життя. Домінує ж у поета й у „Заморських винах“ глибока любов до свого народу, до людини, й пристрасна любов до життя, до краси, віра у вічність, безконечність життя, бо воно є Бог. Звідси випливає відсутність страху перед життям, перед смертю, немає депресивного пригноблення від тягару тяжких буднів. Особливо свіжим трактуванням теми відзначається поезія „Таїсі“, присвячена молодшій доньці. Переважно в таких поезіях автори висловлюють любов до своєї дитини, піклування, сподівання. Веретенченко вкладає у цей вірш всю свою любов до життя і вчить любити його, не зважаючи на ніщо, передає любов до рідної землі, навчаючи збагнути одвічну дорогу і відчутти всеохоплюючого Бога. Поезію „Таїсі“ можна назвати сукупністю поетового погляду на життя. І ось тут треба зупинитись, бодай коротко, на темі: Бог у творчості Веретенченка.

ГОЛОД

Ні гімнів Богові, ні релігійних пісень він не писав, тому даремно шукати в нього окремого циклу творів з релігійною тематикою. Але вся його творчість невіддільно пов'язана з Богом у кожній життєдайній клітині життя. Бог у Веретенченковій творчості — це світло правди й любов, а Його заповіді священні, — це совість і закон для людини, народу, світу, — це безперервне, безконечне життя. Творчість Веретенченка повністю базована на філософії ідеалістичній.

Така філософська база позначилася на його любовній ліриці особливо гарно. Майже вся вона присвячена глибокій, сильній любові поета до дружини — єдиної жінки в його житті, яка була не лише дружиною, а й літературним другом та надихненням. Веретенченкову любовну лірику характеризує благородність почуття, ніжність, теплота, щирість, вірність, відданість. Ним оспівана любов часом межує з молитвою. Дружині Надії поет присвятив книжку „Заморські вина“, й вона закрила останню сторінку цього неповторного циклу любовної лірики, відходячи у вічність 1973 р.

Олекса Веретенченко поет своєрідний. Його ні до кого прирівняти не можна. Своєрідність полягає в його особливому стилі, небуденному, а подекуди унікальному трактуванні теми. При чому, його трактування теми базується на житевій та мистецькій правді, тому співзвучне з почуттям майже кожного, що особливо цінне у творах психологічно-філософських. Вражає і робить його поезії відмінними, цікавими напружена стриманість і тонкість вислову почуттів, що вияскравлює їхню силу та надає благородного звучання. Глибина й прозорість думки та досконала поетична форма завжди йдуть упарі. Яскрава образність, пластичність малюнку, пульсуючий ритм, музичність, витримана гарна рима, живе щире чуття, світла тепла ніжність лірики — це лиш кілька характеристичних ознак поезії поета. Широке застосування алітерації — його улюблений засіб у досягненні музичного відчуття образу, настрою, ритму. Поєднання внутрішніх рим із зовнішніми збагачує мистецтво його вірша. Як також характеристичною для нього є афористичність пуанти.

Кожний його вірш ревно виношений, виплеканий і тонко висловлений:

Глибоко й красиво! Сильно й зворушливо! Своєрідно й майстерно! Григорій Костюк каже так про поета:

„О. Веретенченко вніс у нашу сучасну поезію свіжий подув і нові мотиви філософсько-суспільних і патріотичних роздумів та політичних памфлетів. Це його великою мірою зближує з тонутом поезії Осьмачки та Багряного. Але Веретенченко цілком самобутній поет із своїм власним стилем і світоглядом. Поет тонкого музичного світовідчуття у своєму скромному доріжку охоплює всю складність трагічної, багатоликої і багатогранної доби нашої. Сталінська тиранія, війна з усіма її жорстокими наслідками, втрата батьківщини, становище української людини в світі, історичні ремінісценції з

З раннього дитинства запам'ятав я цю мото-рошну дату — 1933 рік. Спочатку про нього розказувала бабуся, потім інші старші люди в рідному селі, й згодом, буваючи в багатьох селах нашої Черкащини, чув усе нові, все жахливіші подробиці, дедалі чіткіше вимальовувалась переді мною картина того пекельного дійства. Дехто з сьогочасних «спеціалістів» якщо і визнає факт голодовки, озброєний незаперечними доказами, то намагається репрезентувати її, принаймні, як звичайну, «рядову», одну з багатьох на той час. Так, був голод і в 21-му і в 47-му. Але в народній пам'яті навечно закарбувалися три найграндіозніші трагедії нинішнього століття — громадянська війна, 33-й та фашистська окупація.

33-й не випадково опинився в цьому чорному яду. Тільки-но закінчена масова насильна колективізація. У селян забрано все — реманент, тягло, у деякого навіть дрібну домашню худобу і птицю. Та найголовніше — землю. Виболену, вимріяну віками і тільки недавно передану селянам ленінським декретом. Разом із купкою справжніх глитаїв (у нашому селі таких було всього 5 сімей), заможних хазяїв «розкуркулили» і відправили на поселення в Сибір та на Далекий Схід і частину бідняків, що не боялися казати правду у вічі...

Відправили без жодних засобів до існування, на голодну і холодну смерть.

А ті, що залишилися, повинні були працювати в колгоспі від сходу до заходу сонця, по суті, безплатно.

Хто ж здійснював цю майже кріпосницьку експлуатацію на місцях і де ж поділися свідомі більшовики? У сільради, правління колгоспів і вище проникали найхитріші, найслизькіші, часто недавні ледарі й п'яниці або й відверті вороги Радянської влади, бандити різних мастей, що вчасно додумались повернути носи за вітром. Отак поступово приходили до влади сталінські яничари, які ладні були сплюндрувати все і вся заради власної вигоди, стали вірними псами «батька народів» за те, що той дав їм необмежену владу.

А кращих людей, гідних комуністів у керівництві залишилися одиниці. Одні загинули на фронтах громадянської війни. Інші були вбиті місцевими бандитами ще в роки встановлення Радянської влади — під кулі трибунні «герої» не квапилися.

проекцією на нашу сучасність („Чорна долина“), глибокий гуманізм і, нарешті, чисто особиста лірика кохання, дружби, родини. І це не еkleктизм, не чужі впливи, як хибно думають деякі критики, а вияв його власної вистражданої, сформованої на життєвому й літературному досвіді поетичної свідомості“ (Г. Костюк „З літопису літературного життя в діаспорі“).

(Із зб. „Слово“, ч. 6)

Уцілілих же чесних керівників ці «герої» майже повністю усунули від влади, звинувачуючи в троцькізмі, націоналізмі, космополітизмі... — усіх відомих тоді смертних політичних гріхах. Хто ж доручив владу негідникам? Народ? Ні. У народу вже тоді не питали...

І от настала осінь 1932 року. Здавалося б, більшого лиха, ніж є, вона не віщувала селянству. Урожай був не гірший за попередні роки, і так, як і раніше (після відміни непу), майже все зерно пішло на продрозкладку. Щоправда, на колгоспний урожай ніхто і не покладав особливих надій — на зиму готували мізерні запаси, що вдалося виростити на ще не відібраному городі, ухитритися заробити чи зекономити.

Та раптом за першою продрозкладкою грянула друга, коли забрали вже й посівне зерно. А потім одна за одною почалися безкінчені реквізиції «надлишків продовольства» по селянських дворах. Як наслідок, взимку спалахнув небачений голод. Та пограбування не припинялися. Люди ховали крихітні залишки зерна та іншої їжі в ямах і криницях, в скритах і по городах, замазували в грубах і зашивали в ганчір'яних дитячих ляльках. Але знаходили все — надто ретельно виконували свої опричницькі обов'язки поважні, при галіфе і маузерах уповноважені з районів і новоспечені місцеві начальники й «активісти». «Ретельність» їхня не мала меж. У нас, в Червоній Слободі і довколишніх селах, приміром, було конфісковано і відігнано в Черкаси всіх корів, що чудом уціліли ще в час колективізації. Там худобу повантажили в товарні вагони, замкнули і тримали під вартою доти, доки вся й не виздохала. А потім ці вагони вивезли за місто і спорожнили...

Варто наголосити — у людей забирали не лише зерно чи м'ясо, а все, що могло послужити їжею, забирали і часто знищували просто на очах у вмираючих з голоду. Не залишали навіть насіння городини...

Пригадую розповідь моєї бабусі про один із таких обшуків. Була пізня осінь 32-го. Нагрянули, як завжди, несподівано і зразу ж заходилися штрикати залізними загостреними шворнями у дворі і на городі — шукали закопані ями із зерном. Та які там уже ями — зернини в господі не залишилося. В хату ввалилися голова сільради і уповноважений. Сім'я саме сіла обідати — з їжі залишилася ще недавно зібрана на городі картопля. Люто матюкаючись, непрохані гості наказали своїм попихачам витягати з погреба і вантажити на підводу всю картоплю, забрали навіть уже варену «в козушках» зі столу. А далі почався заповзятий трус. Щоправда, приїжджий не опускався до такого негідного заняття, він гордо восідав на лаві, поблискуючи шкіряною амуніцією. Шукав свій, сільський начальник.

Перетрусив рядна на печі і полу, зазирнувши у всі пічурки, до мисника і навіть за божницю. Як на зло — ніде нічого. Тоді старанний голова — під піч і там уже виявив горня з насінням буряків, яке бабуса закопала, рятуючи хоч щось для весняного посіву. Виходячи, уповноважений ще раз окинув оком сплюндровану господу — чи нічого не забули.

Його олов'яний погляд упав на трирічну дівчинку, що злякано ховалася за мамину спідницю, міцно стискаючи в жмені картоплину, взяту ще за обідом.

Підійшов, вирвав останню поживу з дитячих рук і розчавив чоботом на підлозі. З цим і поїхали, по дорозі висипавши горня з насінням у Дніпро — хай пливе за водою...

Дехто може подумати: чому така жорстокість? Напевно, куркулі? Ні, сім'я була мало не бідняцька, і дідуся поважали в селі — лісник, учився в лікнепі. Такі обшуки не минали жодної хати, крім своїх власних, звичайно. Чудом уціліла тоді сім'я бабусі і дідуся, вижила і та трирічна дівчинка (тільки тому, що дідусь найнявся грабарювати). Але живим і недоторканим, впевненим у своїй правоті залишився і той голова сільради. Тільки недавно поховали його — з почестями, як годиться, адже це заслужений пенсіонер, колишній активіст, не якась там солдатська вдова, що доживала віку на 20 карбованців пенсії. Так і не встиг йому ніхто сказати в лице, що не відстоював він тоді Радянську владу, а продавав за мішок картоплі, знищував її. Не встигли, а жаль.

Зараз, певно, уже неможливо собі уявити, яким зустріло село новий, 1933 рік, — подібне пережив згодом хіба що блокадний Ленінград. З голоду люди розпухали до неймовірних розмірів, почали пекти і їсти оладки з жолудів, козельців, дубової кори. Під весну, яка була особливо страшною, кінчилися всі запаси будь-якого мислимого харчу, доводилося їсти їжаків, вужів, навіть жаб, не кажучи вже про дохлих коней чи корів.

Виснажені вкрай люди рвалися в місто, де існувала карткова система і такого голоду не було. Але їх, безпаспортних, виловлювала міліція...

У декого голод виїдав із душі все людське, а натомість в ній прокидалось звіряче. Буквально в кожному селі, де мені доводилось бувати, відомі випадки людоїства, що сталися тоді. На щастя, лише окремі, поодинокі. У нашому селі один чоловік, збожеволівши від голоду, зарубав, зварив і з'їв спочатку свою матір, а потім і дружину. Нормальний людський розум відмовляється збагнути це, але так було.

Інколи серед цвинтарного безмов'я селом пролітали цяцьковані глабці (що весною замінилися розмальованими бричками), запряжені трійками баских коней, розлягався завзятий вереск гармошки і п'яний спів. Це «відпочивали» від «трудов праведних» новоявлені вершителі доль.

А тим часом у селі — повальний мор. Подібного не пам'ятали навіть найстарші. Вимирали сім'ями, кутками, хуторами. Люди часто падали просто на вулицях, попід тинами. Інколи селом проїжджала підвода, і тих, кого вже не було кому ховати, їздові звозили в братську могилу. Нема такого села на Україні, в якому б на цвинтарях не зяяли западинами, порослими багатолітнім бур'яном, ці довгі могили, часто біля чепурних братських могил, де покояться загиблі на війні. Здається мені, що зяють в цих

забутих могилах не провали — наша вічна ганьба неокупної вини і пекучий сором безпам'ятства.

...Гортаю свій товстий зшиток, де записані свідчення очевидців. Записи зроблені в різний час, в різних селах. Прості, часто нескладні розповіді (намагався занотувати слово в слово), а за ними — просто-таки сюрреалістична трагедія, тим більше незбагненна, що все це — заради ситого, безтурботного існування зграї ублюдків, які дорвалися до влади.

Ось розповідь Тютюнник Ярини Ларіонівни (1905 р. н.) з с. Суботів Чигиринського району про смерть сусідського шестирічного хлопчика Митьки: «Йшло воно рано в ясла (там дітям колгосп почав видавати на добу сірникову коробку пшона). — Та схилилося до нашої ліси і просить: «Тьотю, дайте кусочок хлібця, дуже їсти хочу». А я їй не дала, бо сердилась на нього — днів скількись тому посадила на городі висадки, уже їй сходять почали, а він повіривав і поїв. До смерті не прощу собі, що пожаліла тоді дитині шматочка хліба. Ввечері йдемо з роботи, а воно сидить, зігнулося прямо на стежці... До нього — мертве. Видно, йшло з ясел, обезсилю, присіло спочить під лісою та так і захолозуло».

Поліщук Антоніна Олександрівна (1925 р. н.), жителька села Бужанка Лисянського району: «У 33-му наша мама шила ляльки наче для дітей і начиняла їх зерном, щоб те зерно не забрали. Та знаходили її там і забирали. У нас забрали бичка і в Сотницькому (провалля біля села) зарізали. М'ясо забрали собі і з'їли ті, хто грабував скотину.

Тоді в нас із голоду вмер батько, 14 літній брат Вася і дві сестрички-близнята Катя і Дуня 1927 року народження. Їли ж: один бур'ян та водичка. Трупи хурами вивозили на цвинтар. В одну яму по триста душ пхали...»

Вдовиченко Тетяна Яківна (1911 р. н.) з того ж села: «Було що їй живих людей везли на кладовище та вкидали в братські могили. Так трапилось і з Хотиною Ревенко. Коли приїхали по неї, вона була ще жива. Її стали тягнути за ноги з хати до воза. «Куди ви мене тягнете! Дайте

мені бурячка. Я їсти хочу. Я жить хочу», просить Хотина. Вона була молода, не було їй ще й тридцяти років. «А що, ми за тобою будемо ще й завтра їхати?», — гиркнули на неї і потягли за ноги до воза. Привезли на кладовище, вкинули в яму. Вона не впала на спину, а ніби сіла, прихилившись до стіни. Її штурхнули впала на спину.

Вдовиченко Мотрю з двома ще живими дітьми теж одвезли на кладовище і закопали. І таких випадків було немало».

Лебідь Денис Микитович (1914 р. н.) із Яблунівки Лисянського району: «Мене самого одвезли на кладовище і вкинули в братську могилу, та якось що не закопали її того дня. А йшов через кладовище приятель мій Яремій Ставенко і витяг мене з ями».

...Досить, зупинюся тільки на цій мізерній дешиці записів про людське страждання. Гадаю, вистачить, аби читач міг уявити, які жахіття чинилися тоді на селі. Кажуть, немає такого дому, такої сім'ї, яких би не зачепила остання війна з гітлерівцями. Справді, 7 мільйонів тільки українців поглинула коричнева чума фашизму. Але важко знайти на Україні таку родину, принаймні селянську, в якій би не загинув хтось від голоду в 1933 році.

55 років минуло відтоді. Три епохи змінили одна одну в нашому суспільстві — після сталінського терору — хрущовська відлига, потім знову брежневська сльотава зима. Позицію громадськості в усі ці часи найкраще можна окреслити словами великого Кобзаря:

**А ми дивились і мовчали,
Та мовчки чухали чуби,
Німії, подлії раби!**

Щоправда, окремі спроби хоча б одним штрихом пригадати події 33-го в літературі, публіцистиці, історіографії траплялися, особливо після ХХ з'їзду. Проте навіть такі скормні потуги вважалися нечуваним, недопустимим вільнодумством. Показова тут доля роману «Чотири броди» видатного українського радянського письменника М. Стельмаха, публікацію якого затримали на п'ять років, а

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-7333

**ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ**

потім хоч і видали, але в скороченому вигляді. Все це тільки тому, що там був епізод про смерть колгоспників з голоду в 33-му році.

І ось настали довгождані часи перебудови, оновлення, гласности. Приходить пора тверезого осмислення недавньої історії, правдивих, гострих оцінок ще вчора сакраментальних подій і постатей, ламаються догми, падають плакатні велетні, повертаються добрі імена істинним героям. Однак про 33-й — лише окремі згадки, та й то не на Україні — в Москві чи в Мінську.

Аж ось у третій книжці «Українського історичного журналу» за цей рік з'являється стаття доктора історичних наук, професора С. В. Кульчицького «До оцінки становища в сільському господарстві УРСР у 1931-1933 рр.» (12 червня 1988 р. в «Сільських вістях» було вміщено, так би мовити, автореферат цієї статті з промовистою назвою «Тридцять третій»).

Передусім, ученому треба висловити глибоку вдячність за те, що він першим зробив спробу, спираючись на багатий фактаж, осмислити нашу національну трагедію. Однак, читаючи його статті, я пригадав, як характеризувався найсуттєвіший недолік суспільних наук недавнього періоду на січневому (1987) Пленумі ЦК КПРС: «...з теорії і суспільствознавства пішли жива дискусія і творча думка, а авторитетні оцінки й міркування стали незаперечними істинами, що підлягали лише коментуванню». Схоже, для автора згаданих публікацій цей період ще не закінчився.

Закономірно, що мислячого читача передовсім цікавить питання — чому? Як же могли дійти до цілеспрямованого знищення мільйонних народних мас у соціалістичній, Радянській країні, де влада належить саме цим масам?! С. В. Кульчицький наводить цілий ряд причин: викривлення у хлібозаготівельній політиці, штучне форсування темпів колективізації, реформа системи адміністративного територіального управління, господарський розвал у колгоспах, викликаний «старою психологією селян-одноосібників»... Усе правильно, але ж це — лише наслідки, а зовсім не причина.

Тепер обгрунтуємо твердження, яке викликає найбільше роздратування у наших істориків, — голод 1933 року був ШТУЧНИМ. Що це означає? Тільки те що він був викликаний не природними умовами (посуха, злива, град, сарана, ураган і т.д.), а бюрократичним апаратом, який поставив собі на меті у найстишліші строки насадити своє самодержавне панування на селі. А це привело до того, що з 1928-го по 1932 рік рівень сільськогосподарського виробництва скорочувався і в 1933 був майже на чверть нижчим від рівня 1928 р. (М. Шмельов). Саме тому ситуація кінця 20-х змінилася на початку 30-х картковою системою розподілу продуктів у місті і небаченим масовим голодом у селі.

Крім того, була ще й, так би мовити, зловмисна штучність. Адже в селян конфісковували не лише зерно, а все, що могло послужити харчами, їх прирікали на голодну смерть. Для чого? Сталін вико-

ЯКЩО ЖИВЕТЕ У ВІННПЕГУ І МАЄТЕ ФІНАНСОВІ КЛОПОТИ

- при купівлі або напрямі авта,
- при купівлі нових меблів,
- при консолідації всіх боргів,
- при купівлі або перебудові дому, —

РАДИМО ВІДВІДАТИ КРЕДИТОВУ КООПЕРАТИВУ ПІВНІЧНОГО ВІННПЕГУ

Вона радо допоможе Вам усі ці клопоти усунути!

NORTH WINNIPEG CREDIT UNION LTD.

544 Selkirk Avenue
Winnipeg, Manitoba R2W 1Y9
Telephone: 589-8808

OVER
30
YEARS OF
SERVICE

ПОНАД
30
РОКІВ
ПОСЛУГ

КУПНО, ПРОДАЖ та ОЦІНКИ РЕАЛЬНОСТЕЙ
R. CHOLKAN & CO. LTD., REALTOR

Real estate — Appraisals

ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО:

527 Bloor St. W., Toronto, Ont., M5S 1Y5 (416) 532-4404

OTHER BRANCHES:

2336 Bloor St. W., Toronto, Ont., M6S 1P3 763-5555

5302 Dundas St. W., Etobicoke, Ont., M1B 1B2 236-2666

Main St., Port Sydney, Ont., P0B 1L0 (705) 385-2983

COMPLETE CATERING SERVICE.

Banquet Facilities (up to 500 persons)

UKRAINIAN CARAVAN

Restaurant Cabaret

5245 Dundas St. W. (at Kipling) • 231-7447

ISLINGTON, ONTARIO M9B 1A6

- ГОТУЄМО Й ДОСТАВЛЯЄМО РІЗНІ СМАЧНІ СТРАВИ НА ВЕСІЛЛЯ, ХРЕСТИНИ, ЗАВАВИ, ПОМИНКИ І НА ІНШІ ПРИЙНЯТТЯ;
- ПОВНА КУХОННА ОБСЛУГА;

ристав голод як знаряддя придушення спротиву селян. Чому вони противилися? Наступові соціалізму? Ні! Наступові сталінізму. Противилися, звичайно, не через високу свідомість, а з цілком практичних, економічних міркувань. А. Нуйкін зауважує: «...темні мужики» краще за всяких докторів соціології розібралися, чим загрожують їм адміністративні методи керівництва сільським господарством, проголосувавши і за неквапність, і за добровільність, тобто за економічні методи. Подальший хід подій показав, наскільки вони виявилися більшими соціалістами, ніж ті, хто таврував їх як головних носіїв буржуазної ідеології» («Новый мир», 1988, № 1, с. 207).

Україна стала не єдиною жертвою сталінської контрреволюції. Голод вразив найбільш зернові, розвинуті в сільськогосподарському відношенні райони країни (який вагомий доказ твердження про штучність!) — Дон, Кубань, Поволжя, Південний Урал, Північний Казахстан, Курську, Тамбовську області... «Винятковість» же нашої трагедії тільки в тому, що соціальний, класовий геноцид у нас збігся з культурно-національним. Україна була на той час однією з найрозвинутіших (після Росії) в матеріальному і духовному відношенні, тут існувала сильна Комуністична партія на чолі з переконаними більшовиками-ленінцями, тому й опір наступові контрреволюції був значним, а отже, удар завданий особливо масштабний і жорстокий.

...Ще і ще раз перечитую статті С. В. Кульчицького і щораз більше переконуюся — нічого нового, хіба що крім визнання факту великої голодовки. «Анархія виробництва» через «застарілу психологію селян», «штучне форсування темпів колективізації», «хибна хлібозаготівельна політика»... Дозвольте, але ж усе це називав сам Сталін ще 58 років тому в лицемірній статті «Запаморочення від успіхів» (відтоді, до речі, і почалася єзуїтська тактика «кремлівського горця» звалювати всі свої гріхи на нерозторопність підлеглих). Так і не наважився вчений злочин назвати злочином, а не «помилками», «перегинами», «викривленнями», так і не посмів повністю викрити винуватців, сказати всієї правди.

Чому ж навіть тепер, у час перебудови, тема голоду 33 року залишається у нас напівзабороненою, чому навіть письменники та історики досі змушені говорити напівправду? Адже для того, щоб спокутати перед загиблими свою вину піввікового забуття і застерегти нащадків від подібного ми повинні звести пам'ятники жертвам сталінського геноциду, передовсім хоча б відшукати і опорядити їхні могили.

Ще минулого року Радянський фонд культури закликав громадськість обміркувати можливість щорічного проведення Дня пам'яті. Скажімо, в Білорусії такий День — «Дзяди» широко відзначали вже торік.. У нас, де офіри лише 33-го значно перевищують числом усе населення сучасної Білорусії, досі ідея проведення Дня пам'яті не набула навіть належного

розголосу. Зробити такий день національною традицією — наш громадянський обов'язок, велина совість.

Крім того, пам'ять невинно загиблих мільйонів наших співвітчизників вимагає відомстити катам, від можновладних до мізерних. Так, з часу скоєння злочину минуло піввіку, багато хто із винуватців уже відійшов у небуття, але терміну давності для такого злодіяння просто бути не може. Як покарати тих варварів? Та просто назвати поіменно — і мертвих, і тим більше живих, зірвати з них маски заслужених «тихих пенсіонерів», привселюдно нагадати їм їхнє криваве, сатанинське минуле. Ці виродки заслужили того, щоб кожне слово, кожен погляд спопеляв їх презирством, щоб їх ненавиділи так, як зразу після війни — поліцаїв та інших фашистських прихвостнів.

Тільки зробивши все це, ми зможемо бути спокійними, що наші діти не зазнають жахів нового 33-го.

Василь Пахаренко
(Київ „Літ. Україна“, № 45/88)

ПОСИЛКИ НА УКРАЇНУ!

Фірма „Українська книга“ в Торонто і „Внешпосилторг“ із Радянського Союзу підписали договір про висилання повнооплачених посилок — подарунків від індивідуальних канадців та організацій своїм рідним і друзям, проживаючим в СРСР.

Українська громадо! Всі митні, поштові та інші оплати можна заплатити канадськими доларами без додаткових оплат тих, хто їх отримує.

Список, речей, що можна висилати в посылках, значно більший, ніж був попередньо. Тепер можна висилати одяг, взуття, тканини, шкіру та шкіряні вироби, біжутерію, косметику, домашні електроприлади, музичні інструменти, радіо-електронні прилади, такі, як радіо, касетні манітофони, запасні частини для цих приладів, різноманітні додатки для автомобілів, посуд, дитячі іграшки, предмети релігійного культу, включаючи ікони, хрести, кадила, яси, біблію, коран, талмуд і т.д. Також можна надсилати харчосмакові товари, а саме: кава (розчинна, в зернах, мелена), чай, спеції, шоколад, пакети концентратів-супів, борошномельні-круп'яні вироби, сухі фрукти, дитяче харчування, горіхи, дріжджі сухі та інші продукти.

В нашій крамниці можете придбати потрібні товари для висилання своїм рідним, друзям і знайомим по доступних цінах.

„Українська книга“ має філіали у Вінніпегу, Едмонтоні, Ванкувері, Монтреалі.

Українська книга, 962 Блур стріт, захід,
Торонто, Онт., М6Н 1Л6 Тел.: (416) 534-7551

Ukrainska Knyha
962 Bloor Street West,
Toronto, Ontario. M6H 1L6.

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

Володимир БЛЯЇВ

ТОДОСЬ ОСЬМАЧКА

(Початок у попередньому числі)

З моїх вечірніх відвідин пригадую ще ось такий ніби то ритуал. Господар ішов до кухні, брав з холодильника дві баночки пива, розкривав їх, подавав мені одну через стіл, а сам сідав навпроти мене по другому боці стола і починав пити пиво — не кваплячись ковтками, солодко примуржуючи очі. Розмову завжди починав він сам і то не відразу на якусь конкретну тему, а так про це та те, поки не ловив нитку певної думки і тоді вже тримався її. Мушу сказати, що Осьмачка ніколи в розмові не називав конкретних людей, байдуже знайомих мені чи не знайомих. Яюсь оповідав, що «один наш земляк» водив його в Нью-Йорку до одного американського видавництва, яке ніби виявило зацікавлення ознайомитися з оригіналом прозового твору Осьмачки — якого саме не сказав. Припускаю, що видавництво розглядало можливість перекладу його на англійську мову. «Там один чоловік розмовляв зі мною російською мовою» — оповідав Осьмачка — «але з акцентом нью-йоркської Маросейки. Не зацікавлені — каже — старе... А я його запитав: «А якби Гоголь зараз жив і щось написав у властивому йому стилі то ви теж би йому те саме сказали?» А він тільки плечима знизав і підвівся з-за столу, даючи зрозуміти, що розмова закінчена...»

Я шкодую, що не мав тоді портативного мангітофона і не міг записати всіх висловлених Осьмачкою думок про літературну творчість і про двох близьких Осьмаччиному серцю митців — Григорія Косинку і Павла Тичину. Та я й не певний, чи він би й погодився на такий запис. Адже страдницьке життя поета, який опинився в радянському психіатричному ізоляторі чи не сорок років перед тим як той «лікувальний» заклад став широко відомий на Заході, залишило помітний слід на вдачі поета. Наприклад, він і світло креслярської лампи нераз скеровував на мене, сам залишаючись у тіні, і так протягом чверть чи півгодини міг вести розмову. Пригадую ще й такий випадок. На третьому поверсі будинку ЗУАДК, якраз над Осьмаччиною кімнатою, містилася Українська мистецька студія, в якій починали навчатися молоді тоді студійці, дехто з яких згодом здобув визнання у мистецькому світі. Одного вечора в двері Осьмаччиної кімнати хтось постукав. Коли господар відчинив двері, на порозі стояв старий чоловік козацької зовнішності, чисто репінський тип з голеною головою і розкішними сивими вусами. З нього, як я довідався, студійці часто малювали якісь ескізи обличчя. «Даруйте мені, Тодосю Степановичу» — звернувся до Осьмачки старенький. — Я забув вдома свої окуляри, а професор Мегик наказав учням малювати

моє лице з окулярами... Так оце я забіг до вас — чи бува не позичите мені ваших?..»

«Дайте мені спокій з вашими окулярами... Як вони добрі учні, то й так вам їх домалюють» — і Осьмачка безцеремонно зачинив двері перед зніяковілим натурщиком і невдоволено пробурмотів: «Ще цього мені бракувало — позичати комусь окуляри...» Можливо, що так він міг би зареагувати і на прохання дозволити записати на плівку його думки.

Важко точнісінько реконструювати події чверть-столітньої давности, але дещо запам'яталося назавжди. Одного вечора Осьмачка почав читати мені вголос проясні з «Поета» і розпитувати як я їх розумію. Я взагалі не сподівався, що він колинебудь читатиме мені свої вірші, бо, запрошуючи відвідати його, він ніколи цього не обіцяв. Я не знаю, що спонукало Осьмачку в одному із своїх віршів писати: «Сило Божа дай мені снаги поезій /не читати випадковим слухачам./ ...Бо з останнім звуком читаної речі /І душа понуро з серця виліта/ І по лісі потім в муках порожнечі/ мною водить довго темна самота...» Чи було це розчарування? Образа за неуважність? Зневіра чи тверезе усвідомлення поверхового ставлення більшості людей до поезії? Хто знає? Знаю лише, що той вірш Осьмачки кінчається благальним криком-мольбою: «Сило Божа, дай души мій простору/ і єдиного з душею слухача!»

Чи можна після цього дивуватися, що я був глибоко зворушений, коли Осмачка читав мені свої проясні, а одного разу — присвячений йому особисто Тичинин переспів «Белеет парус одинокий» Лермонтова. Осьмачка, треба сказати, в розмовах зі мною ставив Тичину на найвище місце в нашій поезії після Шевченка. Він вважав його творцем «словомузики» і «звукомалюнку»:

«Навіть у поемі про Котовського — кривавого червоного карателя — і тут Тичина наскрізь самотній. А про інше й мови немає... Вік мине, а такого другого навряд чи матимемо...» — проказував сумовито. «А чому ви думаете переспів «Паруса» тичинсько-геніальний? Бо в ньому навіть підсилено звукопис оригіналу — свист вітру і шум хвиль. Лише вслухайтеся в звукосполучення «ст» і «че» та «чи»: «Під ним проміння блакитнясте /Над ним одсончин золочин/ А він все рветься в поринасте./ Неначе в бурях є спочин.» Тому гусарові, нівроку, геніальности не бракувало — Пушкин Петра воспівав, наш Гоголь висміював московських чинуш, а він цілу Росію припечатав своїм прощанням з неминою країною рабів і панів... До речі, Павло Григорович любив Лермонтова, казав колись, що «І зоря з зорею розмовля» його просто потрясає... Потім навіть уплів оригінал «Виходжу один я на дорогу» як рефрен у один свій вірш...»

Цікаво, що при іншій нагоді Осьмачка завважив, що не любить лабораторного аналізу поезії. Яюсь я розповів йому, що в університеті на лекціях англійської літератури викладач саме почав вводити студентів у методи розуміння поезії. І це людей, що переважно мали на меті здобути дипломи з прак-

тичних ділянок, як ділова адміністрація, бухгалтерія, механіка, будівництво тощо. Для більшості з них кредити англійської мови і літератури були виомогою програми вищої школи. І коли я сказав, що більшість моїх однокурсників дивиться на «Оду грецькій урні» Кітса і на «пелюстки облич» Павнда, як на щось зовсім непридатне для їхньої кар'єри, не говорячи про щоденне життя, Осьмачка просто ошелешив мене: «Ті розумні люди мають рацію» — сказав він — «бо для поета поезія — незагойна болячка, а для більшості людей — п'яте колесо до воза, зайва річ.»

Не знаю, чи Осьмачка грав ролю «адвоката диявола», коли пильно дивився на мене і продовжував: «З вікуправіку вся діяльність людини має логічне пояснення — орати, сіяти, жати, поливати, будувати, обліковувати, лікувати. А яке пояснення поезії? Уявіть собі щось безглузде за складання віршів! От, наприклад, ви працюєте на будівництві — людина потребує житла. А скажіть мені, який в тому сенс, що ви чи я чи ще хтось сидить і складає вірші про те, про що можна сказати звичайною мовою без рими й розміру, метафор і епітетів? І кому те все потрібне? Проза ще так сяк — її читають як не для розваги то бодай щоб про щось довідатися... Ні, — в поезії немає логіки, бо що таке вірш? Про що він — це ще можна пояснити, але для чого він?»

Пригадую, на його запитання я відповів зустрічним запитанням: «Авжеж — поясніть мені ви, бо ж ви довше гайнували час на таку безпредметну річ як поезія?»

Осьмачка посміхнувся. «Вірш — це твір сам для себе і в самому собі. Народжений з Божого дару поета він вічно живе своїм життям. Тому й не надить мене той анадіз поезії, що його почули від свого професора... Для мене вірш — жива істота, прекрасна діва, а його аналіз — це вже, даруйте, її труп на мармуровому столі анатомки. Щось там розтинають, витягають, показують...» І вже на темних сходах, прощаючись, напучував лагідно: «А ви пишiть, — моїми думками не переймайтесь, бо «мисль ізреченная ложь есть...»

Що це було? Поза? Сумніваюсь. Гіркі думки, висловлені у хвилину пригноблення з приводу боргу, у який він до речі вліз через свою літературну працю? Не маю я на це відповіді, а скорше таки гадаю, що Осьмачка вивірював мою відданість поезії. Бо коли наступного разу я прочитав йому свого нового вірша, Осьмачка зовсім інакше почав говорити про поезію: «Світ був би страшенно бідний без літератури, минуле, сучасне майбутнє — все це уподібнилося б суцільній пустелі безводній. Все було б у ній — житло, споруди, шляхи... і сила-силенна спраглого люду. Література — життєдайна вода на цій планеті, а поезія — її найб'ючіше джерело. І людина вічно шукатиме в поезії того, чого вона не має і ніколи не матиме на землі. І в цьому запевнення вічності поезії, як вінця людської творчості.»

Під кінець шістдесятого року Український літературний клуб Філядельфії влаштував авторський вечір Осьмачки. Відбувався він у старому домі

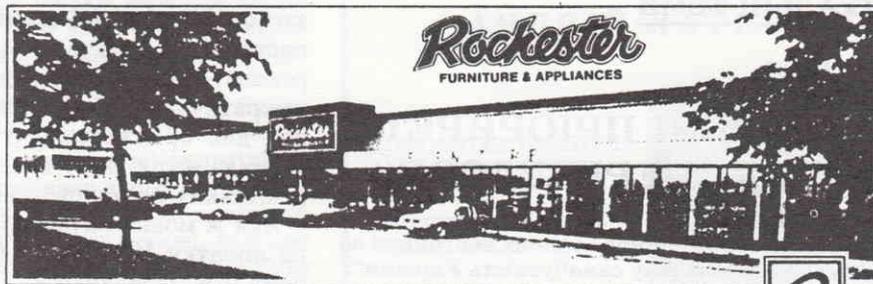
Пласту на вулиці Френкліна. Доповідь про Осьмачку читав незмінний голова клубу покійний Володимир Дорошенко, «гранд сеньйор» української бібліографії. До речі, в колі знайомих і приятелів він любив жартувати: «Щодо мене, прошу брати вище — я не бібліограф, а бібліокнязь!» Він цитував характеристику поетичної творчості Осьмачки, що її дав академік Сергій Єфремов у своїй «Історії українського письменства»: «Це якась грандіозна сила фантазії, що навіть буденні звичайнісінькі речі повертає на таємну символіку, повну похмурної якоїсь величності.»

Після доповіді твори Осьмачки читали артисти театру імені Володимира Благацького, а мені випала честь прочитати уривок з «Ротонди душоубіців». Я вибрав епізод арешту Івана Бруса. Це місце в романі своїми короткими, не первантаженими зайвою образністю, реченнями, та й інтонацією своєю нагадувало мені біблійний розмір розповіді. І я вирішив читати його так, як у великодню суботу в наших ще жалобно-притемнених храмах читають перед плащаницею «Діяння апостолів». Читаючи цей уривок, я кинув оком на Осьмачку. Він сидів рівно і непорушно так само як і того вечора, коли я вперше побачив його в залі ЗУАДК. Лише повіки його очей були напівзаплющені, як у птаха, що дремає на гілці — сокола, готового злетіти у височінь небесну. Хто знає, може в думках він і був у тих вищих ярусах спогадів, з яких людина, як з висоти пташиного лету, споглядає пережите-переїдене, переболіле-незабутнє...?

А короною вечора був виступ самого Осьмачки. Він стояв на сцені — ставний і стрункий і речитативом читав свою «Думу про Зінька Самгородського». Того вечора, можливо через легку перестуду, його чистий голос звучав трохи хрипкувато, і тому його читання ще більше нагадувало голос старого кобзаря чи лірника. Слухати Осьмачку — це значить зрозуміти, що поезію завжди треба читати вголос, а не очима. І присутні напевно це зрозуміли. Якусь мить, після того як він замовк і мовчазно вклонився, присутні на вечорі сиділи, як зачаровані, а потім, схопившись з місць, довгими оплесками вітали поета, у декого на очах були сльози.

Після вечора Осьмачка дякував усім виконавцям, але дякував підкреслено-коректно, якимось навіть сухо. Це, як я зрозумів, було засобом оминати зближень з людьми, навіть тими, що його шанували. Ця невідривна риса набутої психічної надщербности була страшною даниною, яку він до кінця життя платив звіриному, за його власним висловом, комуністичному режимові на Україні. «А уривок з «Ротонди» вам таки вдався — ви його правильно передали — похвалив мене, потискаючи на прощання руку в гамірному коридорі Пластового Дому. Це було наше прощання. Осьмачка якимось тихо і непомітно виїхав з Філядельфії, вирушаючи, як я згодом довідався, у мандри — шукати іншого куточка України у вільному світі. Ні телефона, ні листівки — це теж було в його вдачі. Я не гніваюсь

- Спальні
- Їдальні
- Вітальні
- Домашні прилади
- Матраци
- Софи
- Декоративні вироби

1995 Dundas St. E. Mississauga, Ont.
 (1 km W. of Hwy 427) Tel. 624-4411

Власники запрошують Вас відвідати найбільшу в світі українську крамницю меблів і домашнього устаткування. Приязна атмосфера. Недорогі ціни.

на нього. Бо він обдарував мене ближчим, ніж можна було сподіватися взаємленням.

Вже й сліду не залишилося від Дому ЗУАДК на Сьомій вулиці у Філадельфії. Місце, на якому він стояв, належить українському Горожанському клубові і, як поговорювали, його може купити Митрополія Української Католицької Церкви. Може згодом хтось поставить там меморіальну дошку, що тут, мовляв, стояв колись дім добродійної установи, яка облегла тягар втікацької долі багатьом українцям, а при тому ще й додадуть, що там мешкав і Тодось Осьмачка. Бо ж два квартали на південь на тій самій вулиці стоїть дім-музей іншого поета, Едгара Аллана По. Його, так як і Осьмачку, переслідували демони жахів, смутку, самотності і відчаю — переживань, які позначилися на багатьох його творах. Проте, фантазмагорії По — це переважно наслідок вдачі й уяви, а кошмари Осьмачки не лише особисті, — це кошмари нашого національного лихоліття.

POSTSCRIPTUM

«Літературна Україна» недавно надркувала уривки із щоденникових записів Павла Тичини з 1922 р., в яких він згадує про Осьмачку: «Зайшов Осьмачка. Казав Ліді (майбутній дружині Тичини Лідії Папарук — В.Б.): «Павлу Григоровичу треба взяти в торбу запасу та походить по селах, а потім уже комінтерн восспівати. А то добре, сидівши в Києві, обклавшись книжками, бути революціонером.» і Далі: «Осьмачці треба було б отряхнути прах з ніг, що дуже поналипав на селах.» Цей запис датовано 25 березня 1922 р., а майже через місяць, 24 квітня, Тичина записав: «Прийшов пізно з лекції. Ліда каже: «Був Осьмачка. Бігав по хаті, танцював од злости і казився. Що з ним таке? Куди не підеш, каже, чуєш: Тичина — геній, геніяльні вірші Тичини... То в мене Валер'ян (Полішук — В.Б.) крав образи, а це вже і в Павла Григоровича «Берега вічності» з моїх образів...» І нарешті, знову через місяць Тичина записує: «Осьмачку не люблю. Хай собі він буде геній, а не я — не в тім річ...»

Робити висновки про людину на підставі окремих характеристик інших людей — річ невдячна і непевна. Одначе ці записи Тичини кидають яскраве світло на постать двадцятисемилітнього тоді Осьмачки. По-перше, він осуджував ролю поета, як осіпівача того, що протилежне правді, а це була найвиразніша риса трагедії такого поета як Тичина; по-друге, Осьмачка вже тоді був поетом такого рівня, що його образи могли, підкреслюю, могли спокушати інших, також страшенно талановитих поетів; і, по-третє, Тичина вважав Осьмачку геніальним поетом: «Хай собі він буде геній, а не я...» Якщо взяти до уваги, що три покоління людей на Україні не знають творів Осьмачки, то я не можу уявити, щоб ці записи Тичини не заінтригували бодай любителів поезії, молодих поетів і літературних критиків. Можливо, що дехто з них почне відкривати для себе Осьмачку, як це довелось мені робити сорок один рік тому. В цьому їм можуть допомогти українські наукові установи і видавництва у вільному світі. Як би не було, нам уже треба по крихітці, по зернинці збирати все відоме, а особливо мало відоме чи й зовсім невідоме про нього. Спогади, листи — все, що напевно служитиме джерелом для майбутніх дослідників його життя і творчості. Адже невмолимий час минає і серед нас не залишиться нікого з тих, що мали щастя особисто знати великого українського поета ХХ сторіччя.

КРЕДИТОВА СПІЛКА

при Церкві Св. Покрови (Торонто)

дає позики і платить високі відсотки від ошадностевих вкладів.

Тел.: 537-2163

Ділові години:

Понеділок, вівторок, четвер: 9.30 — 5.30
 п'ятниця — 9.30 — 7.30 субота — 10.00 — 1.00

St. Mary's (Toronto) Credit Union LTD
 832 Bloor St. West (near Shaw St.),
 Toronto, Ont. M6G 1M2

Віктор САБАЛЬ

НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ В ПЕРІОД „ПЕРЕБУДОВИ“

„Ми ні на грань не поступимося у своїх змаганнях за мову, культуру і національну самобутність України“.

Борис Олійник, письменник,
депутат до Верховної Ради.

I

В „Літературній Україні“ за 20 серпня 1987 р. опубліковано офіційний комунікат ЦК Комуністичної партії України „Про заходи щодо реалізації в республіці постанов 27-го З'їзду КПРС, січневого Пленуму ЦК КПРС в галузі національних відносин, посилення інтернаціоналістичного і патріотичного виховання населення“. Цей комунікат признає — вперше після осунення Петра Шелеста — що у сфері української мови і культури існують проблеми:

„... Останнім часом ряд питань національно-культурного характеру порушує громадськість. Ставляться вони в деяких публікаціях і виступах, у листах, які надходять до ЦК КПУ, Президії Верховної Ради УРСР, редакцій журналів, телебачення і радіо. Звертається, зокрема увага на звуження застосування української мови, зниження рівня її викладання і вивчення в школі, порушення мовного статусу українських театрів, скорочення випуску кінофільмів українською мовою... Тому ЦК КПУ доручив обкомам, міськомам, райкомам партії, Укрпрофраді, ЦК ЛКСМ України, відповідним міністерствам, відомствам глибоко проаналізувати стан національних відносин, інтернаціонального і патріотичного виховання населення в світлі постанов 27-го З'їзду партії, січневого Пленуму ЦК КПРС,.... а також здійснити в усіх трудових колективах і навчальних закладах практичні заходи для поліпшення цієї роботи... Планується зокрема, поряд із забезпеченням всіх умов для глибокого вивчення російської мови як засобу міжнаціонального спілкування, здійснення ряду заходів для підвищення рівня викладання і вивчення української мови в середній і вищій школі. Міністерству освіти, Мінвузу республіки рекомендовано підвищити якість підготовки вчителів української мови і літератури, вдосконалення навчальної програми з цих предметів,.... Створити для шкіл з українською мовою навчання з участю досвідчених педагогів, письменників нові навчальні методичні комплекси (підручники, словники тощо), передбачити проведення свят рідної мови... відповідним міністерствам і відомствам запропоновано забезпечити школи і дошкільні заклади наборами грампластинок і магнітних стрічок із записами уроків української і російської мов, навчальними фільмами, у тому числі відео- і мультіплікаційними... На пленумі ЦК підкреслено необхідність поліпшення мовної культури в діяльності органів управління, додержання принципу національно-російської двомовності при проведенні громадських заходів в діловодстві, наочній агітації, в телебаченні, радіопередачах (...).“

Треба було б радіти, що найвища партійна влада нарешті рішилась на оті, на ділі, мінімальні, але

конечні заходи для рятуння української мови від загибелі в ... українській радянській республіці. В постановах, одначе, немає ясної лінії, рішучих директив, лише „рекомендації“, „пропозиції“ (як демократично!) і безліч заязлених фраз, характерних для брежнєвського періоду. А все ж таки, жевріла надія там і тут, у діяспорі, що дещо з цих цеківських постанов таки буде здійснено.

Яка ж мовна і культурна ситуація в Україні нині, на початку 1989 року? Про це пише наш відомий поет Д.В. Павличко в „Літературній Україні“ за 15 грудня 1988:

„...Українська мова за своїми виражальними можливостями, лексичними арсеналами, музичними прикметностями, історичними надбаннями в пісенній і літературній галузі належать до найрозвиненіших мов світу. Але за сферами практичного вживання на своїй же споконвічній території вона зведена до становища упослідженого жаргону. З господині у своєму власному домі, вона обернута в служницю, яку пани кличуть до столу лише для того, щоб перед гостями продемонструвати свою демократичність і культуру. Постанова ЦК компартії України 1987 року про посилення інтернаціонального і патріотичного виховання певною мірою сприяла розгортанню роботи й боротьби за повернення українській мові законного місця в суспільстві, але фундаментально не змінила її становища. Прихована антиперебудовна настроєність окремих партійних і державних діячів (невже тільки „окремих“? — В.С.) у нашій республіці показала себе найбільше у мовчазному ігноруванні згаданої постанови, а подекуди, навіть у спробах провокаційних заходів, які відверто нехтують партійним документом. Адже саме в той час, коли постановою обговорювалася комуністами України, у Вінниці знімали українські назви вулиць, урвавши сто тисяч карбованців з міського бюджету за які можна було побудувати школу чи будинок культури, проводили антиперебудовну акцію, створюючи конфліктне, розраховане на вибух непотрібних емоцій напруження. Зрозуміло, процес переходу державного і партійного апарату, а також наукових, навчальних та виробничих клітин республіки на українську мову складний. Він не може відбутися за один місяць чи навіть за один рік... Але є речі, які можна і треба зробити за короткий час, скажімо, назви міст і сіл на дорогах України: хіба не можна було їх за півтора року означити відповідно до вимог культури двомовності? Хіба на транспорті по всій республіці не можна було запровадити єдиного правля в написах та усних оголошеннях — правила, яке зобов'язує рахуватися з мовою землі, по якій ходять поїзди і автобуси, з мовою більшости пасажирів? Хіба українське телебачення не могло б відводити для передач українською мовою більше часу, продублювавши бодай половину фільмів, особливо мультіплікаційних, та інших кінострічок для дітей українською мовою?

Нічого подібного не робиться. Глибока мерзлота часів застою міцно схопила мізки багатьох відповідальних товаришів...“

Павличко згадує, що у сфері українізації шкільництва проявили свою діяльність письменники і було зроблено немало, але цей прогрес дуже скромний, незадовільний:

„В Хмельницькому українською мовою навчається 32% учнів, 68% навчається мовою російською. Повторюю — пише Павличко — 94% населення міста складають українці... Павличко критикує мовний закон, ко-

трий, як відомо, дав свій горезвісний вклад для мовної русифікації України: „...Право батьків вибирати для дітей школу з тою чи тою мовою навчання, на Україні працює проти української мови. Воно не може бути демократичним (як це твердив секретар ЦК КПУ і політбюрократ Єльченко на з'їзді вчителів — В.С.), бо, як правило батькам нема з чого вибирати. Це право повинно бути скасованим (всесоюзний, а не республіканський закон — В.С.). Кількість шкіл з тою чи тою мовою навчання повинна визначатись органами освіти або Радами народних депутатів у кожному регіоні, залежно від національного складу населення. Тут не може бути загальносоюзних правил. Питання про кількість шкіл з тою чи тою мовою повинно перебувати в суверенному віданні уряду України (...) А що робиться в нашій вищій школі? Основною, а подекуди єдиною мовою викладання залишається й нині мова російська... Відповідальні працівники Міністерства вищої освіти, як правило, виступають російською мовою, документація ведеться російською мовою... Пропозиція Спілки Письменників України впровадити вступні іспити до всіх вищих навчальних закладів республіки з української і російської мови, як було раніше, міністерством відхилено на підставі існуючого загально-союзного правила, за яким вступні іспити є компетенцією ректорів. А хто ті ректори? Чий вони? Де вони приписані? Хто має право як не міністерство, сказати їм — проводьте політику згідно з постановою ЦК компартії України: зрештою чи маєте ви, як громадяни, якийсь обов'язок щодо свого народу, чи ви тільки назовні є його просвітителами, а насправді намагаєтеся зробити його духовним калікою... Деякі інструкції, циркуляри і розпорядження, які надходили в часи застою з різних відомств і були спрямовані на обмеження сфер вжитку української мови, треба забувати. Треба виробляти нові взаємини із загальносоюзними установами, треба звертати увагу громадянськості на деякі великодержавні вибрики центральних міністерств. (...) Тут ми вже вийшли на поля Міністерства культури. І що не крок, будемо вскакувати в кропиву та будяки, бо ці поля чи не найбільше занедбані. Кіно, театр, естрада, бібліотеки, вищі навчальні заклади Мінкультури — тут повсюдно потрібні зміни, реформи, спрямовані на відновлення престижу української мови і культури. Хіба це нормально, що в Інституті культури (України) половина предметів читається російською мовою, а в консерваторіях України курс української мови взагалі не передбачений, хіба це нормально, що в українських театрах мовна культура нагадує суржик одеського Привозу? Хіба це нормально, що наші найвидатніші естрадні співаки майже зовсім не співають пісні українською мовою?..“

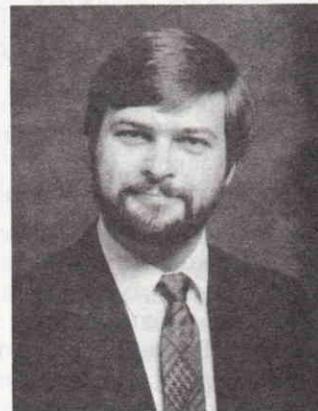
Автор цих рядків цілеспрямовано цитував ширше постанови ЦК КПУ і статтю Дмитра Павличка, щоб читачі „Нових Днів“, котрі не читають радянської преси, були детально поінформовані не тільки про жахливий стан української мови в Українській РСР, але й збагнули, що цей стан — це запланована антиукраїнська акція альянсу великодержавних шовіністів з центру і місцевої (республіканської) російської шовіністичної мафії і її обрусілих евнухів українського походження, під опікою сталінсько-брежневського реакційного партійного і державного апарату. На ділі, це й альянс проти горбачовської політики перебудови, гласності і демократизації. Українці в діяспорі повинні усвідомити собі, які гігантські бар'єри поставлено проти

АНДРІЙ ЛАТИШКО

**ДОПОМОЖЕ КУПИТИ
або ПРОДАТИ**

апартаменти, будинки,
бізнеси, котеджі і фарми

— Безкоштовна оцінка
вашого дому.

R. CHOLKAN & Co. Ltd, Realtor
5302 Dundas St. W., Toronto, Ont., M9B 1B2.

ПЕТРО НАУМЧУК

досвідчений представник фірми

Тел:
236-1011

**3200 BLOOR ST. WEST at ISLINGTON SUBWAY
ГАМБЕРВЮ — ТОРОНТО**

**продасть Вам нове або вживане авто,
полагодить позику, гарантію тощо.**

**З Петром Наумчуком можна порозумітися
українською мовою, Увечорі телефонуйте: 251-7525**

ЗДОРОВИЙ і СМАЧНИЙ ХЛІБ

та інші печива випікає

Українська пекарня

THE FUTURE BAKERY

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також різні українські
страви у нашій каварні

відкрито 7 днів у тижні!

735 Queen St. W., Toronto, Ont.

Tel. 368-4235

українського національного відродження і які незвичайно важкі завдання стоять перед патріотичними елементами батьківщини.

Вже від довшого часу домагаються українські культурні діячі, а особливо письменники, удержання статусу української мови. Недавно цю справу нарешті обговорено на двох постійно діючих комісіях Верховної Ради УРСР. На засіданні Верховної Ради УРСР В.С. Шевченко, зазначивши, що надання українській мові статусу державної — це конституційне положення. Зараз працюють над проектом закону і статтю про державну мову має бути внесено до Конституції УРСР.

Не виключене, що державний статус української мови буде конституційно затверджений, але важливий не тільки сам закон, а й його зміст, цебто наскільки він наблизиться до змісту ленінської „Резолюції про Радянську владу на Україні“ з 1919 р., де м.і. написано: „(...) члени РКП на території України повинні на ділі проводити право трудящих мас учитися і розмовляти в усіх радянських установах рідною мовою, всіляко протидіючи спробам штучними засобами відтиснути українську мову на другий план.“ 30/31 грудня 1922 р. продиктував Ленін лист „До питання про національності або про „автономізацію“, який є останнім заповітом Леніна з національного питання. Він спрямований на суворе дотримання принципів інтернаціоналізму та зміцнення союзу соціалістичних республік. У цьому листі, адресованому 12-му З'їздові РКП(б), що відбувся в квітні 1923 р., Ленін писав про потребу „запровадити найсуворіші правила відносно вживання національної мови в інонаціональних республіках“ і небезпеку „зложивань істинно русского характеру“ при цьому. „Для боротьби з цими зловживаннями потрібна особлива винахідливість, не кажучи вже про особливу щирість, тих, що за таку боротьбу візьмуться. Тут потрібен буде детальний кодекс, який можуть скласти хоч трохи успішно тільки націонали, що живуть в даній республіці“ (ПЗТ, т.45, с.344, за „Л.У.“, номер 47, с.3).

Чи захочуть, чи будуть спроможні „націонали“ партійного і державного апарату України на такий детальний кодекс і мовний закон, що відповідав би нинішнім потребам самобутнього розвитку української нації, і на який компроміс зможе і захоче погодитись партійна централа в Москві — покаже час.

М.С. Горбачов поставив на липневому (1988 р.) Пленумі ЦК КПРС план національно-мовного будівництва так: „Враховуючи особливу гостроту проблем мовної політики, очевидно, варто було б підготувати і винести на широке обговорення проект **союзного закону** про вільний розвиток і рівноправне використання мов народів СРСР“. Ця пропозиція буде певно обговорена на спеціальному Пленумі ЦК КПРС у липні 1989 р.

І в Україні, і в діаспорі існує в багатьох переконання, що такий мовний закон про удержання української мови не принесе радикальних перемін у мовній і культурній сферах, і що тільки здійснення суверенності Української Радянської Республіки

(там) чи повна державна самостійність (про це говорять тут) зможе створити умовини для вільного культурного і національного розвитку України.

Таке ставлення справи, така фундаментальна позиція є правильна „в принципі“, але вона не є допоміжною в здійснюванні національних пріоритетів, передусім у сфері мови, де існує невідкладна і конечна вимога **негайних** акцій для переміни фактично трагічного стану. Акт удержання української мови в республіці є одним з важливих елементів цих акцій. Ще важливішим був би всесоюзний мовний закон, про який говорив Горбачов, щоб зупинити всесоюзні центральні міністерства і відомства в їхній щоденній політиці русифікації. Тож боротьба за права української мови в українській республіці і за вільний розвиток української культури взагалі — **це перший і найважливіший пріоритет для дій українських патріотів — партійних і безпартійних — на батьківщині.** Такі можливості для дій в обороні культурної самобутності не існували навіть під час секретарювання Петра Шелеста, хоч ситуація сьогодні куди складніша, бо процес денационалізації й асиміляції зайшов дуже далеко, він розвинувся вширину і вглиб.

Дальший процес політики перебудови, гласности і демократизації, оцей цивілізаційний процес, особливо для морального й етичного оздоровлення російського народу і його провідної верстви, що ще нині обтяжена деспотичною ментальністю, скріплюватиме теж можливості українських патріотичних сил і творитиме передумови для ширшого національного відродження, для дальшого історичного ставання українського народу.

(закінчення в наступному числі)

РІК 1989 — РІК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ!

ІЗ ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДІЇ СЕКРЕТАРІАТУ СКВУ

Виконуючи доручене їй завдання, Президія Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців проголошує 1989 рік — Рокм Української Мови і Літератури та закликає українські громади у країнах вільного світу організувати відповідні наукові конференції, щоб розглянути мовну політику різних режимів на українських землях та в країнах українського поселення, а зокрема політику советського уряду, схвалювати резолюції, які піддержували б слушні вимоги українських письменників і літераторів на вільний розвиток української мови й культури.

Але боротьба за українську мову не обмежується до самої України. Українці поза її межами повинні доложити всіх зусиль, щоб задержати українську мову як засіб комунікації в українських родинях, церквах і організаціях.

Президія Секретаріату СКВУ закликає всі українські поселення у вільному світі влаштувати також популярні відчити, академії і концерти для відзначення року української мови і збирати підписи на петицію до Організації Об'єднаних Націй, де Україна є членом-основником, і до уряду советської України з до-

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

„... То ж варто було б запитати пана Сусленського, як він на цей суд і присуд дивиться тепер. Бо ж ідеться не про якісь байки, а про життя і смерть людини, якій не доказано ніякої вини...“

Дудка Олександр, Франція
(„Нові Дні“, жовтень 1988, стор. 40)

Яків СУСЛЕНСЬКИЙ

ЧОМУ Я ЗАХИЩАВ ІВАНА СТЕБЕЛЬСЬКОГО І НЕ ЗАХИЩАЮ ІВАНА ДЕМ'ЯНЮКА

Іван Стебельський — українець з міста Борислава, Західна Україна, нині проживає в Денвері, США. Під час моєї поїздки по Сполучених Штатах Америки в 1982 р. я був у Денвері і познайомився з Іваном Стебельським. Він зробив на мене враження щирої й порядної людини.

31-го січня 1983 р. вийшло чергове число Бюлетеня, видаваного кожного року „Центром документації“ Шимона Візенталя у Відні. В цьому бюлетені, між іншим, була така замітка про Івана Стебельського:

„Іван Стебельський — нацистський злочинець в Польщі.

В своєму листі до Окремої Слідчої Комісії в Вашингтоні Центр документації просить дослідити обставини іміграції Івана Стебельського, який проживає в Денвері, Колорадо.

В газетній статті (мова йде про статтю в газеті „Вісті з України“, призначений для української еміграції — Я.С.) Стебельського звинувачується в тому, що він був як у дивізії СС Бранденбург, так і в спеціальній військовій формації, створеній на початку війни в Криниць, Польща.

Необхідно в'яснити, чи був Стебельський в одному з батальйонів „Нахтігаль“ або „Роланд“, які залишили кривавий слід на шляху до Києва і Бабьоного Яру.“

І так, не в'яснивши чи справді був Іван Стебельський в якомусь каральному відділі, Шимон

маганням, щоб він припинив політику лінгвіциду в Україні й конституційно оформив закон про визнання української мови державною мовою України. Таким чином ми допоможемо нашим братам і сестрам в Україні в їхній боротьбі за українські школи, багатотиражну українську пресу й літературу, за українські Церкви та взагалі за право на вільний розвиток української культури у всій її багатогранності.

За президію Секретаріату СКВУ:
Юрій Шимко, президент
Василь Верига, генеральний секретар

Візентель назвав його публічно нацистським злочинцем тільки на підставі статейки в советській газеті.

Іван Стебельський знав, що означає попасти на зуб Ш. Візенталеві й затривожився. Не почувачи за собою вини, він полетів до Нью-Йорку й на пресконференції викликав на поєдинок усіх, хто звинуватить його в поповненні злочинів проти людськості. Він вийшов на поєдинок чесно, з відкритим чолом. Він зібрав свідчення своїх українських земляків, які підтвердили його алібі. Він також спробував знайти свідків євреїв, які жили в той час (1941-43 рр.) у Бориславі. Іван Стебельський звернувся до мене з проханням, допомогти розшукати в Ізраїлі чоловіка на прізвище Маєр, який, мовляв, переховувався в ті роки в домі Стебельського. Імени Маєра Стебельський не пам'ятав.

Погодьтеся, що шукати в Ізраїлі Маєра — та ще й без імени — рівнозначне розшукам у Росії Івана Іванова. Єдині дані: прізвище — Маєр, місце мешкання до війни і в перші роки війни — Борислав. Комп'ютер відповіді не дав. Я вирішив знайти Бориславське земляцтво, але виявилось, що такого в Ізраїлі немає. Є сусідне — Дрогобицьке. Звернувся до голови чи він знає такого Маєра з Борислава, „Так, знаю такого, але він тому півроку помер. Правда, в нього залишилися два сини, мають у Тель Авіві по вулиці Алембі крамницю.

Розшукати крамницю на комерційній вулиці де самі крамниці — справа не легка. Але я розшукав крамницю синів Маєра. „Так, нашому батькові пощастило врятуватись на Україні. Але хто саме йому допоміг, ми не знаємо, не цікавились. Ми породились уже в Ізраїлі. Но в Гайфі живе ще двох батькових братів, які пережили Катастрофу. У них крамниця по вулиці Герцля 5.“

Йосеф і Ханан Маєри прийняли мене привітно, розказали історію спасіння їхнього брата Муніша, перейнялись безпідставним звинуваченням Івана Стебельського, котрого добре знали. „Іван Стебельський, бориславський бізнесмен, — порядна людина. Він ніколи жадному євреєві не спричинив лиха. Наш брат Муніш переховувався в нього два роки, від 1941 до 1943. У нього він мав захист, працю і їжу.“

d'Chameleon

Ladies Fashions & Accessories

жіночий одяг — штучна біжутерія — прикраси

2902 Dundas St. W. (west of Keele)

Toronto, Ont. M6P 1Z1

для читачів даємо знижку

Власник: Степан Кузик

Tel: 763-6674

Complete Home Comfort!

- Автоматична, контрольована комп'ютером доставка оливи
- 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська обслуга
- Продаж і обслуга домашнього ogrivального устаткування
- Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,
Tel: 232-2262

183 Bloor Street East, Oshawa L1H 3M3
Tel: 728-5138

Просимо також заїжджати до наших станцій SIPCO і наповняти авто бензиною.

Я записав їх свідчення на бланку й попросив завірити своїми підписами в нотаря. Вони післи мене зараз через дорогу до свого адвоката. — „Залишіть документ у нього, а ми прийдемо через півгодини й підпишемо. Ми йому подзвонимо“.

Почувши моє прохання, адвокат сказав:

— Такого свідчення я не завірятим: українці — антисеміти.

— Припустімо, але ж Іван Стебельський виразний виняток. Хіба ж від вас вимагають підтвердження якогось неправдивого свідчення?

Все одно, не підтверджу. Українці... Українці...

Я повернувся до Маєрів. — „Куди ви мене послали? Вперше бачу такого нотаря. Яке його діло?“ — не міг я заспокоїтися. Але Маєрів, мов підмінено:

— Бачите... Ми старі люди. Нас почнуть тягати по судах...

— Запевняю вас, що коли підпишете такий документ, то до суду справа не дійде. Людина ж ризикувала своїм життям, рятуючи вашого брата, а ви боїтесь, щоб вас не потурбували при засвідченні ваших тверджень.

— Та він уже якось викрутиться без нас...

І я представив собі їх в аналогічній ситуації, якщо б Маєри і Стебельський помінялись ролями. Рятували б вони його? Чорта два! І в мене, невдоволеного вирвалось: „Я противник усякого геноциду, особливо єврейського, але коли нас нищать, то спасати нас теж не слід“...

Десять років я займаюсь розшуками євреїв, що їх спасли українці. Знайшов коло 400 євреїв. Більшість з них дуже тепло висловлюються про своїх спасителів. Але в Яд Вашем „Праведниками світу“ визнано лиш четвертину. Бо решті врятованих тяжко спромоглись на вдячну пам'ять, подати прохання і прийти на розмову. Правда, й порядок визнання правдеником потребує реформи...

Але як допомогти Іванові Стебельському? У розмові з Маєрами вони згадали ще Лешка Новака, який разом з їхнім братом переховувався в Івана Стебельського. Після війни Новак оженився з українкою, яка його переховувала (до Стебель-

ського, не підозрілого у влади, переходив лиш під час нищівних акцій) і виїхав до Австралії.

Новак виявився людиною іншого складу. Він без проволочи прислав завірене нотарем свідчення:

„Я, Лешко Новак, з 6/5 Гладстон Гарден Дабл Бей, в штаті Новий Південний Велз, бізнесмен-пенсіонер, стверджую під присягою наступне:

1. Я знаю Івана Стебельського приблизно 45 років.

2. Під час німецької окупації в другу світову війну Іван Стебельський був власником крамниці в Бориславі, де жив з своєю родиною.

3. У той період Іван Стебельський допомагав не тільки мені і моїй матері, але також багатьом іншим родинам, ховаючи їх від німецьких окупантів. Він часто робив це, добре знаючи, що на випадок спіймання його стратять.

4. Наскільки мені відомо, Іван Стебельський не служив у німецькій армії і не входив у склад Української дивізії, створеної Третім Райхом.

Під присягою в Сіднеї, 28 жовтня 1983 р.

Заручившись такими доказами, я рішуче виступив проти Ш. Візенталя. Я післав йому листа, в якому просив його подати мені щось переконливіше й достовірніше, крім бездоказного твердження в кагебівській фальшивці. Лист залишився без відповіді. Тоді я післав Візенталеві свідчення, які в мене були. І досі Івана Стебельського ніхто не турбує.

Навесні 1986 р. я зустрівся з Ш. Візенталем у його установі у Відні. Зайшла мова про Івана Стебельського.

— Ви все ще рахуєте Івана Стебельського воєнним злочинцем? — запитав я.

— У нас є документи.

— Я післав вам усе, що було в мене. Покажіть мені ваші, — настоював я.

— Вони секретні. Але я ваші матеріяли післав до Окремої Слідчої Комісії у Вашингтоні.

І бачите: Стебельського не турбують.

— Значить, ваші документи виявились переконливішими, ніж мої.

— Думаю, що єдиним вашим документом була

кагебістська провокаційна стаття в газеті „Вісті з України“.

Візенталь багатомовно промовчав...

Виникає питання: навіщо здалася КГБ подібна провокація?

В місті Денвері на протязі кількох років творили парк-пам'ятник жертвам Бабиного Яру. Організаційну працю вели два комітети — єврейський і український. Керівником українського комітету був Іван Стебельський.

Москва як вогню боїться активної єврейсько-української співпраці. Єврейсько-російська співпраця породила Жовтневу революцію. Єврейсько-українська співпраця спроможна розвалити російську колоніальну імперію. Поки що, єврейсько-українські стосунки, особливо з українською діаспорою на Заході, вповні задовільняють Москву: вони — традиційно ворожі.

Але ось появився проблиск співпраці в Денвері. Потрібно негайно ліквідувати його в зародку, не дати поширитись небезпечній інфекції. Поки йшла кількालітня будова парку Бабин Яр, газетка „Вісті з України“ містила час-від-часу загальникові статті типу „Альянс сіоністів з українськими буржуазними націоналістами“. Коли ж оголосили точну дату відкриття меморіалу (3-го жовтня 1983 р.) й обидві громади були запрошені до участі в церемонії, — діяти треба було рішуче: вбити клин ворожнечі поміж обидвома громадами. Засіб — дискредитація голови комітету Івана Стебельського.

Чи подібною є й справа Дем'янюка? Я проявив зацікавлення цією справою від 1981 р., цебто від часу першого процесу в Клівленді, США, коли Івана Дем'янюка позбавили американського громадянства за приховання його минулого при в'їзді до США. Після цього, на протязі п'ятьох років ще 11 судових інстанцій займалися переглядом його справи, заки депортували його в Ізраїль.

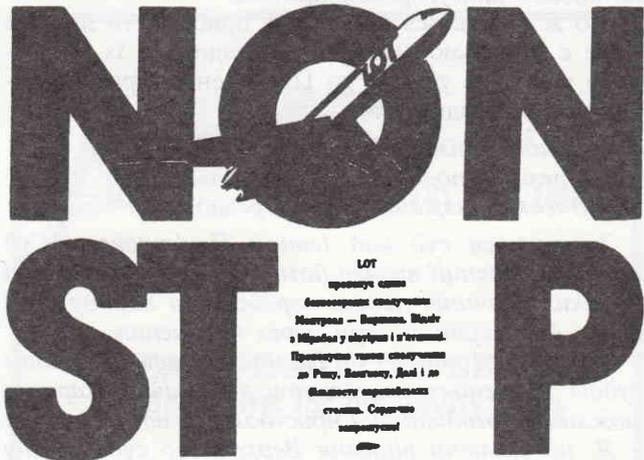
Іван Дем'янюк, крім спільного з Іваном Стебельським національного походження, якого він ніколи не підкреслював, ані своєю біографією, ані громадською активністю, ані характером неподібний на Стебельського. І. Дем'янюк після прибуття до США вів тихе трудове родинне життя, в неділі і свята побожно ходив до церкви, ніколи не порушував законів країни, словом, був зразковим громадянином, яких бажає мати кожна держава...

Українська еміграція твердить, що на прикладі Ів. Дем'янюка КГБ показує свої довгі руки й що життя та доля кожного колишнього советського громадянина в руках КГБ, навіть такого незамітного й аполітичного. Провокуючи справу Дем'янюка, КГБ переслідує і іншу мету: покарати „ізмінника родини“, який здався в полон і після війни не повернувся додому, а теж посилити єврейсько-українську ворожнечу.

В 1983 р. я був у Клівленді і бажав особисто познайомитися з І. Дем'янюком, хотів винести певне

враження від розмови з ним і від його поглядів. Але мені відмовили в зустрічі. Я прийшов з добрим наміром (очевидно, якщо людина невинна), а мені, при всій моїй атестації українофіла, висловили недовір'я. Тож з самого початку я не міг апіорі захищати Дем'янюка...

В першому своєму публічному виступі на цю тему я лиш інформував публіку про факти в справі Дем'янюка, не даючи їм оцінки. Правда, я висловив сумнів в спроможності провести справедливе розслідування в Ізраїлі — в країні, де вся атмосфера просочена українофобією. Та хоч можна сперечатись про те, чи правильно поступив уряд, домагаючись суду на Дем'янюком в Ізраїлі; чи потрібно було влаштувати такий голосний процес, що затьмарив собою процес Айхмана — ідеолога і практика розв'язки єврейського питання; чи належало відкривати процес з широкою панорамою Катастрофи, чи спочатку спокійно і по-діловому, без патосу та риторики ідентифікувати особу обвинуваченого; чи правомірні були твердження, що без допомоги українців нацисти не могли б знищити стільки євреїв і пограбувати їхнє майно (хіба не коробить нас, коли чуємо й читаємо, що без допомоги євреїв — мається на увазі вся нація — не було б створено советської влади й не знищено б десятків мільйонів людей?) і т.п., і т.п., але з головним завданням — доказанням вини обвинуваченого — суд справився більше чи менше успішно*...

LOT
представити світи
безперервним сполученням
Монтреал — Варшава, Москва
з Мінськом у напрямку і в зворотному.
Прямолінійне чартерне сполучення
до Риму, Венеції, Аталі і до
Валенсії з перестановкою
в Мадриді. Сторонче
направлення!

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монтреалі: (514) 844-2674
в Торонто (416) 364-2035

POLISH AIRLINES

LOT

1000 Sherbrooke St. West
Suite 2220
Montreal, Que. H3A 3G4
Phone Montreal (514) 844-2674 Toronto (416) 364-2035

Складність ситуації заключалась в тому, що суд-дям треба було переконливо й чітко, без тіні сум-ніву, встановити, **був чи не був** Дем'янюк в Треблінці. На жаль, Дем'янюк нічим не допоміг суддям прояснити ситуацію, а своєю поведінкою й різноманітністю версій лиш укріпив переконання суддів у достовірності приписуваних йому обвину-вачень...

Відсутність свідків, які могли б встановити його алібі, наявність доповнюючих свідчень про участь Дем'янюка в каральних органах після 1943 р. й до кінця війни (зізнання Данильченка) — все це підси-лювало моє переконання в вині Дем'янюка... Щоби стати на захист Дем'янюка, я повинен бути абсолютно переконаний у його **повній непри-четності** до злочинів проти людськості чи то в Треблінці, Собіборі, чи в будь-якій іншій місці.

Поведінка ізраїльської публіки, зокрема під час зачитання присуду, висвітлення процесу в пресі, обсервація „судилища“, заставляють бажати кра-щого. А все ж таки, всіх цих мінусів не можна ніяк порівняти з ажіотажем навколо процесу, піднятим українською еміграцією... Сумно усвідомлювати, що 10-літні зусилля Товариства єврейсько-україн-ських зв'язків у справі нормалізації стосунків по-між двома народами не витримали першої проби...

В справі Дем'янюка, голос добродушного диле-танта, яким я себе вважаю, не багато важить. Тут має рішальне значення думка добре поінформова-них юристів і знаючих своє діло експертів. Тому я не піддаю присуд різкій критиці.

Що ж стосується виконання присуду, то на це в мене є морально-політичні погляди, що їх я част-ково висловив у листі до Президента Ізраїлю, ко-трий роблю відкритим:

*Панові Хаїмові Герцогу
Президентові Держави Ізраїль.
Високоповажаний пане Президенте!*

Завершився суд над Іваном Дем'янюком. Суд першої інстанції визнав його винним у поповненні тяжких злочинів проти єврейського народу і за-судив до смертної кари через повішення.

Тепер Верховний суд Ізраїля з новим складом суддів готується розглянути апеляційну скаргу і, можливо, погодиться з присудом першої інстанції.

Я, не чекаючи рішення Верховного суду, спішу вислати Вам це прохання з тим, що у Вас було більше часу для роздуму.

Я не юрист за освітою і не експерт по іденти-фікації документів, і не збираюсь оспорювати рі-шення суду. Можливо, дотичним юристам є до чого присікатися і чим обумовити непереконли-вість доказів — без тіні сумніву — ідентичности Івана Дем'янюка з „Іваном Грозним“.

Допускаю, що з політичної точки погляду надто шумна гласність навколо цього процесу принесла більше шкоди, ніж користі.

Я бажаю зосередити Вашу увагу лиш на одному — доцільності виконання присуду.

*Прошу Вас — людину, від котрої залежить остаточно рішення життя і смерті Івана Дем'янюка — докладно продумати з моральної, політичної та інших точок погляду **необорот-ність присуду.***

*Як Президент держави і один із духовних лідерів народу Ви не можете керуватися лиш одним юри-дичним обоснованням і повинні на багато років наперед передбачити наслідки серйозних кроків для долі держави і народу. Проаналізувавши про-цес і присуд з різних боків, я думаю, що найбільш розумно і виправдано **зберегти Іванові Дем'я-нюкові життя.***

Такі ідеологи нацизму й організатори масових убивств, як заступник Гітлера Гесс, махровий на-цист адмірал Карл Деніц, гауляйтер України Кох, пострах Ліону Клаус Барб'є, один із вищих СС-івських офіцерів в Треблінці садист Курт Франц і інші померли, або помрут після суду над ними, своєю смертю.

Винесення вироку і його виконання — дві різні речі. Перша характеризує винуватця. Друга ха-рактеризує народ, який засудив злочинця, соці-ально-політичний устрій того народу, систему його моральних вартостей. І хоч у нашого народу є більше підстав для пімсти, але давайте не бу-демо змагатись з іншими в кровожадності. Да-вайте не уподібнюватись до інших.

Я не думаю, що життя в неволі буде значно меншою карою, ніж смертний вирок. Умово Іван Дем'янюк пережив свою смерть і цим достатньо покараний за нашими єврейськими поняттями.

Розраховую на Ваше мудре рішення.

Яків Сусленський,
один з пережителів Катастрофи
Рамот, Р.О. В.23021
Єрусалим, Тел. 02-861153

* Не входячи в суть справи Редакція „Нових Днів“ не погоджується ані зі згаданими формами перебігу суду, ані з твердженням п. Я. Сусленського, що з „доказанням вини обвинуваченого суд справився більше чи менше успішно.“ В даному випадку, вина мала б бути доказана або не доказана, а не „більше-менше“. — Ред.

ОНТАРІЙСЬКА РАДА ДЛЯ СТАРШИХ СЛУХАЄ ВАС

Онтарійська Рада для старших громадян перевіряє за-раз умови серед яких живуть старші громадяни пенсій-ного віку, зокрема ті, які народилися в інших країнах і їхня матерня мова не англійська. Рада зацікавлена знати чи всі старші громадяни мають належну опіку і які в них можливості брати активну участь в суспільному та розва-говому житті спільноти, особливо у вашій найближчій околиці.

Рада просить вас і організації до яких ви належите пи-сати в цій справі будь-якою мовою на таку адресу:

Multicultural Survey, Ontario Advisory
Council on Senior Citizens, 700 Bay St.,
Suite 203, Toronto M5G 1Z6.

П. ГНОБКО

СПОВІДЬ БЕЗ КАЯТТЯ

До появи „Володарка Понтиди“, Юрія Косача, Вид. „Нові Обрії“, 121 Paulison, Passaic, N.J., 07055, дол. 20.00, стр. 444.

Ще 1987 року появилася у Нью-Йорку нова книжка Юрія Косача — історичний роман „Володарка Понтиди“. Відрадіним явищем можна назвати рівночасну появу цієї книжки також в Україні. Про це довідуємося щойно з рецензії Наталі Околітенко в „Літературній Україні“ за 3-го листопада 1988 року. Еміграція бойкотувала Косача й тому затаїла це видання так, як і попередні*. Чи такий бойкот літературної творчості письменника свідчить про заскорузлість й відсталість — покаже майбутнє. Дивним, що також довгий час промовчувано видання „Володарки Понтиди“ (В-во Радянський Письменник) в Україні й воно не було навіть відмічене „Літературною Україною“ у щотижневих „Книжкових обряях“ Був це також своєрідний бойкот емігранта-притосуванця, чи, може, відворотний вітер у його попуття?

З рецензенткою Наталею Околітенко ми не у всьому погоджуємось. Оправдуємо її поверховість у розгляді твору фактом незнання життя емігранта й стремління до звершень, які часто носять позначки авантюризм, низькопоклонства. Згідні ми з Н. Околітенко, що такого твору в українській літературі досі не було й не можна його з нічим порівнювати.

Мабуть, така вже доля поневоленого народу, що його літератори віддаються публіцистиці, хоч ведмежу прислугу робить українській літературі те середовище, котре вможливило письменникові входити в круг публіцистів, що й роздвоєє часто безсумнівний талант літератора. Таке сталося і з Юрієм Косачем. Як видно із списку творів, за час від 1952-1985, автор не написав ніодного більшого твору, тому цей період треба вважати за винятковий успіх антиукраїнських сил, з якими автор співпрацював, а які зуміли зубожити українську літературу кнеблюючи рота й в'яжучи руки майстрові. Історія покаже наскільки зайвою була його публіцистика й якої шкоди нанесла вона не тільки літературі, а й українству взагалі. Тим більше, що європейськість Косача могла дати українській літературі письменника, який, якщо вже не для всього світу, то принаймні для слов'ян міг був створити літературні шедеври.

На нашу думку, роман „Володарка Понтиди“ писаний жанром „Дон Кіхота“, Франкового „Лиса Микити“, „Енеїди“ Котляревського. Косач посідає відчуття й знання доби вісімнадцятого століття, знайомий із фактами претендентки на трон, нешлюбної дочки графа Ол. Розумовського і цариці Єлисавети, княжни Тараканової. Шельмівство,

байдикування, блюзнірство, гільтяйство, вагабундизм у перемішші зі соціальними течіями, усе це справді подане в пригодницькому чи авантюристичному дусі. Таким твором і сприймає його менш уважний читач. Так і читатиме його шукач дозвілля. Таким знайшов цей твір навіть рецензент доктор філологічних наук Дмитро Затонський, рецензія якого поміщена у кінці книжки американського видання і який „гаряче рекомендує цей вдалий, талановитий твір.“

Але...

В одинадцяти частинах роману ведеться тонюсенька нитка трагедії емігранта, який заховався в Володарку Понтиди любов'ю, що в своїй відданості є понадлюдською; така любов належить тільки найвищому — батьківщині.

Децо про героя Рослава словами автора: „...бувши з княжною, „я мимохіть так утягнувся у чорторий політикування, що тепер навіть прагнув би сновигати в ньому, як риба. Це стало для мене другою натурою“ (стор. 193-194)... „Гай, гай — який проте я був невдячний і який у мене талант відштовхувати від себе людей доброго серця (стор. 188). „Снились мені у ті ночі мої батьки... і шепотіли: „бідний синку ти наш, чом же ти так відбився від рідного дому, навіщо ти пішов сновидою у цей чужий світ“ (189)... „біс, який сидів у мені і торочив увесь час, щоб я нікого не слухав, тільки самого себе“ (191)... „Я сам собі дивувався, якто вистачило у мене облуди, щоб проказати ці речення. Очевидячки, живучи серед вовків, я сам таки навчився вити по вовчому“ (366)... „Доки ж я буду

Tel:
(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED
Specialists for over thirty years

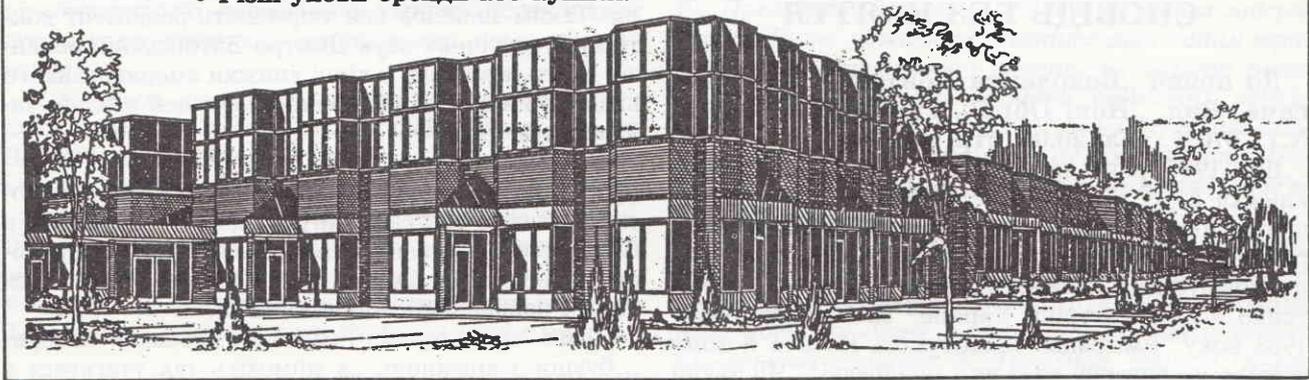
- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

**2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6**

“PROMBANK” INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови оренди або купівлі.

приплентачем справи, яка тільки змінює як маріонетки фігурки на обрядах, але не змінює суті. Адже наше століття просвітительське, наш вік — вік розуму. Адже вже близько до поверхні земної клеочуть вулкани, адже цей прогнилий світ тремтить в основах, адже мільйони знедолених чекають змін. Визволення! І я чекаю визволення! Так, і я нарешті повинен зірвати ці кайдани приниження, ці пута нікчемної ролі ярмаркового комедіянта. Ні, всьому буде край. Де б я не був, де б я не опинився, я таки буду собою. Буду битись за велику справу, нехай загину, але за праве діло, а не за чийсь примху, чийсь химеру... Годі!“ (стор. 390)... „Ви арештовані, — блиснувши шпагою, промовив Литвинов... Я видався собі розчакнутим від грому; я ще не уговтався: та це ж сталася неймовірна зрада! (стор. 394,395)... „це я бідолашну долю княжни занапастив...“ (401).

Це Рославець про себе. Хто ж є Рославець Понтида?

„Як день змінює ніч, — ...так я і моя справа змінює цей гаснучий світ пересиченої Європи, зокрема Півночі. Не забудь, — каже вона Рославецьві, — що Північ — це прірва безнадії; це завжди ярмо суворої, безжалісної природи, а Південь — це життя снага вільних людей, дітей Сонця“ (стор. 344) ...я є вістовець Правди Буття... щоб оновити колыску Нашої Правди... Чи ти збагнеш велич відродження держави Володимира Святого і Ярослава Мудрого?“ ... (стор. 345).

У таку Володарку закоханий Рославець. Він клядеться перед рідненькими, що „ніколи нічого ганебного не вчинив, ...поступав так, як веліла того моя честь... велика справа. Задля неї я залишив і дім, і науку, але цю справу я закінчу із славою...“ (358).

Рославець удостоївся рангу почесного морського поручника ескадри Орлова. Він, — відважний, легковірний наївняк зрадник, що не бажаючи цього віддав свою королеву Понту „зі синіми та жовтими барвами на кшталт гетьманських полків у Глухові“

(стор. 364) — на досмертне ув'язнення в Петропавлівській фортеці.

Рославець на ім'я Юрій.

Читач жажнеться. Скільки в нас наївних Рославецьві, які в ім'я волі і вірності батьківщині насправді несуть їй неволю? Читач отетеріє... Найсвятіші почування й посвята у повній відданості, обертаються в руках перфідної підступності у жалюгідну провокацію.

З приємністю повідомляємо українців у всьому світі, що вже вийшли з друку праці **професора Володимира Шаяна — основоположника відродження Української Рідної Віри**, під назвою

„ВІРА ПРЕДКІВ НАШИХ“,

— Книга Знання (Священна Книга) Рідновірів — Визнавців Української Рідної Віри.

На цих працях, які почав писати Володимир Шаян від 1934 року, ще будучи студентом Львівського університету, постали усі „учителі“ „пророки“, „волхви“, „духовники“ та проповідники.

Професор Володимир Шаян був дуже кольоритною індивідуальністю: санскритолог, філософ, поет, автор наукових і багатьох публіцистичних розвідок.

Книга має 893 сторінки, в твердій оправі з золотими відтисками.

Радимо всім українцям-патріотам придбати цю книгу, звертаючись на нижче подану адресу, або питати в головних українських книгарнях.

Управа Об'єднання
Українців Рідної Віри.

UKRAINIAN NATIVE FAITH
SVYATYNYA DAZHBOZHA
Head Office, 21 Munn Street
Hamilton, Ontario, CANADA L8V 1K1

А втім, як пише Наталя Околітенко — „Цей твір стоїть зовсім осібно, написаний напрочуд барвистою та своєрідною мовою, гостросюжетний, у своїй лаконічності стиснутий, як пружина, що несе в собі великий заряд енергії, спресованої з яскравих психологічних характеристик героїв, глибокого знання історичного тла й мудрого розуміння закономірностей соціального розвитку. Ще — неповторний український гумор й особлива, сформована на нашій землі мораль, перейнята відразу до всього «фортунного» — від легко нажитих грошей до гонитви за тілесними втіхами, мораль, що над усе ставить чесну працю як основу життя. Історія, побачена очима сина гречкосія, котрий згодом, як і належить за логікою подій, знайшов своє місце у військах Вашингтона, промовляє багато...“

* У „Нових Днях“ була рецензія на попередню книжку Ю. Косача, „Сузір'я Лебеда“, а рецензійний примірник „Володарка Понтиди“ ми отримали щойно тепер, — Ред.

СПОГАДИ ГРИГОРІЯ КОСТЮКА

У видавництві Канадського інституту українських студій появилася книжка спогадів визначного літературознавця, історика і публіциста Григорія Костюка п.н. „Зустрічі і прощання“. Цей перший том спогадів охоплює події від 1902 р. до початку німецько-радянської війни 1941 р.

У першій частині („Кам'янецька доба“, 1905-25) наświetлено останні роки Російської імперії, епізоди Першої світової війни, національно-визвольні змагання та перші роки радянської влади в Кам'янці після 1920 р. У другій частині („Київська доба“, 1925-29) подано характеристику тогочасного студентського середовища, портрети багатьох видатних професорів, науковців, письменників, політичних діячів (М. Зеров, П. Филипівич, М. Драй-Хмара, М. Вороний, Г. Косинка, І. Багрянний та ін.) У третій частині („Харківська доба“) читач знайде багатющу характеристику наукового, літературного і політичного життя тодішньої столиці України, Харкова, а теж ніким досі не описану історію постання, діяльності і розгрому літературної організації ПРОЛІТФРОНТУ. В четвертій частині („Окаянні роки“, 1935-40) автор розповідає про свій арешт і ув'язнення в концентраційному таборі Воркута, про голодовий страйк в'язнів і масові розстріли 1938 р. Накінець у п'ятій частині („За брамою“) описано звільнення автора з ув'язнення і повернення в Україну.

Спогади Григорія Костюка — незвичайно важливий вклад в українську мемуаристику і необхідна лектура для кожного, хто хоче пізнати добу українського відродження та сталінського терору. Книжка має 743 стор., ілюстрована фотографіями, видана в твердій обкладинці у мистецькому оформленні О. Слупчинського. Ціна — 44.95 кан. дол. або рівновартість. Фактична ж вартість спогадів Григорія Костюка — безмірна. Ширше про них буде в одному з наступних чисел „Нових Днів“.

PALADIN INSURANCE LTD

Тел. 239-7392

Павло Колодій

Insurance Broker

Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі, автомобілі, торгові підприємства, каліцтво, життя! Також групова асекурація!

3005 Bloor St. West
Etobicoke, Ontario M8X 1C3

(Bloor at Royal York Road)

Homeowners
Tenants
Commercial
Automobile
Life
Disability

КРЕДИТОВА СПІЛКА

„БУДУЧНІСТЬ“

Щадіть, позичайте та полагоджуйте
всі свої фінансові потреби в
Кредитовій Спілці „Будучність“

140 Bathurst Street, Toronto,	363-1326
2253 Bloor Street West, Toronto,	763-6883
4196 Dixie Road, Mississauga,	238-1273
221 Milner Avenue, Scarborough,	299-7291

ВІДВІДАЙТЕ НАС —

РАДО ВАС ОБСЛУЖИМО!

Замовлення слід висилати на адресу:

Канада і США:

University of Toronto Press
Distribution Department
5201 Dufferin St.
Downsview, Ontario
Canada M3H 5 T8

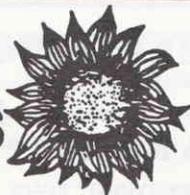
Європа:

Orbis Books
66 Kenway Road
London SW5 ORD
England

Австралія:

Bayda Books
30 Fairway Road
Doncaster 3108
Australia

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагасмо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPAEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2218 BLOOR ST. W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONT. M6S 1N4 (416) 763-1851

M - C D A I R Y

- ЙОГУРТ 212 Mavety Street
- ГУСЛЯНКА TORONTO, ONTARIO
- БІЛИЙ СИР Tel: 766-6711
- СМЕТАНА

У С Е С М А Ч Н Е,
Д О Б Р О Я К І С Н Е!

ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ

DANYA

FASHION SHOPPE
2378 BLOOR STREET W.
TORONTO, ONT., M6S 1P4
Телефон: 766-4511

ГОВОРИМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

Bus. 366-4433
Res. 259-4778

Louis Kallinikos & Sons Inc.

DESIGNERS AND CREATORS OF FINE FURS
RESTYLING • REMODELLING • REPAIRS
Дуже умірковані ціни

825 Queen St. W. Toronto, Ont. M6J 1G1

ДЕЩО З ДІЯЛЬНОСТИ ОПЛДМ

Об'єднання Працівників Літератури для Дітей і Молоді (ОПЛДМ) за десять років безперервної праці в одному і тому ж складі Управи, проявило неабияку діяльність як у видавничій діяльності, так і в організаційній. За період згаданого часу випущено з друку 20 видань книжок для дітей і молоді та два бюлетені, в яких звітується про працю ОПЛДМ.

З нагоди різних громадських імпрез влаштовувано виставки книжок. Організовано нові представництва в різних місцевостях Канади та США.

Час від часу висилано даром з фонду „СЕРЦЕ Й КНИЖКА“ незаможним дітям в Південну Америку — дитячі видання, включно із шкільними підручниками.

В Канаді організовано по школах „Гуртки книголюбів“, яких під час Свят книжки, що відбувалися кожного року, нагороджувано новими виданнями.

Діяльність ОПЛДМ поширювалась на цілу нашу діяспору. Постійними нашими дорадниками були: Володимир Барагура — США, Леся Храплива — Лондон, Онтаріо, Дмитро Нитченко — Австралія.

В останніх роках ОПЛДМ започаткувало працю із студентською молоддю, яка виявляє зацікавлення в літературі, музиці і мистецтві. Вечорів Творчої молоді відбулось три (один раз у році). Ці вечори переконали нас, що є в нас талановита молодь і продовжувати працю з нею було б дуже корисно. Для цього необхідно підсилити Управу ОПЛДМ фахівцями з молодшого покоління.

Трапляються і певні труднощі в нашій праці: захворіла завідувача Висилковою станицею, тож довелось Управі ОПЛДМ розглянутись за новим приміщенням.

Частина магазину вже в приміщенні п. А. Чорнія, власника Арки при вулиці 2282 Блур Захід, Торонто. А друга частина буде перевезена після інвентаризації, що відбувається кожного року в місяці червні. В магазині буде книжкових видань на суму біля 60 тисяч, є готівка в касі на запроєктовані видання, зокрема, антології дитячої літератури. Всіх зацікавлених проситься взяти особисто, або листовно участь у наступних Зборах ОПЛДМ, щоб підтримати морально дуже корисну в наш час устанovu.

За Управу ОПЛДМ: **І. Боднарчук**, голова

НЕПОСТАВЛЕНИЙ ПАМ'ЯТНИК

Від закінчення другої світової війни минуло сорок три роки, які ми прожили в спокої. За ті роки на книжкових полицях появилось дуже багато спогадів різних авторів. Писали їх люди з високою освітою, науковці, письменники, писали звичайні робітники, але всі вони писали про те, що бачили своїми очима, що пережили серцем.

Оце недавно вийшли друком спогади Григорія Стецюка, яким автор дав голосну назву „Непоставлений пам'ятник“. На самому початку, цебто з першої сторінки автор цих спогадів пише про себе, що він не має потрібної освіти бути письменником,

але просто описує те, що сам бачив, що сам пережив і в чому брав живу участь. А пережив він дуже багато.

Народився він в місті Житомирі, але в часі революційних років доля закинула його на західню неспокійну Волинь, де він включився в організоване українське національне життя й де пережив жахіття польського, більшовицького й німецького свавілля.

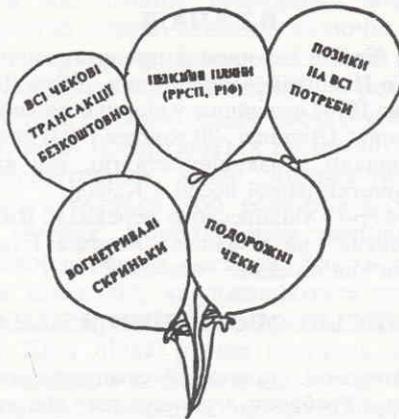
Про ті страшні роки на Волині написано чимало спогадів, аде багато тих спогадів писано зокрема про часи німецької окупації, з партійного погляду, писано людьми, які намагаються тим подіям надати найкращу героїчну форму. Григорій Стецюк у своїх спогадах описує виразно те, що в дійсності в тих роках на Волині відбувалося. А відбувалося там страшне пекло, переважно на Володимирщині. Гр. Стецюк оповідає про боротьбу поляків з українцями, про боротьбу українських партизанів з німцями, а також оповідає про братовбивчу боротьбу між українцями. І це найсумніші сторінки книжки „Непоставлений пам'ятник“. Важко ті сторінки читати, на жаль, такими вони були і їх з нашої історії викреслити не можна. Наприклад, на сторінці 68-й є заголовок „Справа єпископа Мануїла“. Про цю болочу справу знають усі, але все це промовчується, бо „не випадає виносити наверх“. А пан Григорій Стецюк не побоявся тих болочих справ винести на світло денне і не тільки про єпископа Мануїла, але і про те, як бандерівці розброїли мельниківський загін, як обидві групи вели переговори про замирення, а потім те замирення закінчилося великою трагедією, бо полилася братня кров. Про ці болочі для нас справи важко писати, тому більшість авторів їх оминають, але автор книжки „Непоставлений пам'ятник“ про все це пише під своїм правдивим прізвищем, подаючи багато імен, подаючи дати, коли і де яка подія відбувалася.

Із спогадів Григорія Стецюка ми довідуємося багато такого, чого ми досі не знали. Довідуємося про те, що багато наших молодих хлопців марно поклали в лісах Волині свої голови. Ніхто, не знає, де їхні могили, ніхто не поставив на тих могилах пам'ятника, а тому автор і назвав свою книжку „Непоставлений пам'ятник“. Але можемо тепер сказати, що такий пам'ятник уже поставлений і його поставив Григорій Стецюк. Поставив для всіх тих молодих наших патріотів, які з любови до України взяли зброю до рук і віддали за Україну своє молоде життя. Їхні імена записані в книжці Григорія Стецюка, яка і є гідним та достойним поставленим пам'ятником.

Ціна цієї важливої книжки 10 доларів, а виписувати її можна по адресі:

RESEARCH INSTITUTE OF WOLYN
P.O. BOX 606
WINNIPEG, MAN., CANADA
R3C 2K3

О. О-КО

**ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО КРЕДИТОВОЇ СПІЛКИ „СОЮЗ“
ВІДНОСНО ВСІХ ВАШИХ ФІНАНСОВИХ ПОТРЕБ,
І ВИ ОДЕРЖИТЕ КРАЩІ ВІДСОТКИ
НА ВАШІ ДЕПОЗИТИ,
ВИГІДНІ КАНЦЕЛЯРНІ ГОДИНИ,
І ЧЕМНУ ОБСЛУГУ!**

КРЕДИТОВА СПІЛКА „СОЮЗ“

2299 Bloor St. West Toronto, Ont., M6S 1P1 Tel. 763-5575
406 Bathurst St. Toronto, Ont., M5T 2S6 tel. 363-3994

9:30 am-6:00 pm	Пон. Вівт.	9:30 am-5:00 pm
9:30 am-6:00 pm	Середа	Закрито
9:30 am-8:00 pm	Чет. П'ят.	9:30 am-5:00 pm
9:00 am-3:00 pm	Субота	9:00 am-3:00 pm

**Купуйте продукти в наших вигідних крамницях
SWANSEA IGA SUPERMARKET**

П. Божик і С. Станько — власники

2295 Bloor St. W
1094 St. Clair Ave W.
1304 King St. W.
Toronto, Ont.

YAR HALABAR

YAR'S KID'S THINGS
CHILDREN'S CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7860

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ В КАНАДІ

Шукаючи більше інформацій про візиту професора Є. Філіповича в Північній Америці (див. „Нові Дні“, ч. 310 від листопада 1975) я знайшов у німецькомовному тижневику „Германія“ (Вінніпег, 20 жовтня 1904) досі невідому нашим історикам редакційну статтю, що кидає нове світло на початки нашої преси в Канаді.

Подаю статтю в українському перекладі. Вживаю „Росія і російський“ на німецьке „Russland i russische“ та „український“ на німецьке „rutenische“:

РОСІЙСЬКІ ОБСТАВИНИ В КАНАДІ

Отець Данильчак, галицький священник, що недавно прибув сюди із Росбирну, зголошує таку обставину самоволи тамошнього начальника пошти, що живцем нагадує пануючі сьогодні обставини в Росії. Передаємо тут власні слова отця Данильчака: „Нещодавно появився у Вінніпегу новий український часопис і різні члени моєї громади одержали коротке повідомлення, що їм було вислано поодинокі числа цього часопису. У Снейк Кріку ці числа вже вислано прямо з тамошнього уряду два тижні тому, але ні один з членів моєї громади не дістав ні одного примірника.

Я довідався, що до Росбирну було вислано яких 200 примірників і розпочав, на прохання Михайла Доргана, у начальника пошти пана Винеса (невизначний мікрозапис — БМ) клопотання, чи до нього прийшла газета. Зволікаючи, він (п. Винес, тобто) приніс досить об'ємисту бандероллю часописів, що очевидно всі походили з того самого видання, були завинуті в обгортки й оплачені одностовними поштовими марками. Він переглянув їх, вхопив один примірник, зняв, на моїх очах, обгортку й запитав, чи цей часопис має вістки про політику. Коли я йому вияснив, що там лиш повідомлення з війни та вістки з Австрії, заявив, що коли часопис не має нічого про політику, він дозволить все пропустити. І тоді він вручив мені примірник.

Газета лежала вже дев'ять днів на пошті, не вислана, а це є пряме ломання канадських поштових приписів. Другий український часопис, що заступає ліберальну політику, доставляють, це треба зазначити, без проволоки. Я тут не займаюся політикою, але мене обурює, що з галичанами поводяться в такий спосіб. Ми маємо такі самі права, як інші національності. Я вірю, що таким випадкам треба запобігати.“

Від себе редакція „Германії“ додає: „Як ми чули, справа начальника пошти передана до суду“.

На жаль, я не знайшов у мікрофільмах „Германії“ іншої згадки про часопис чи про судову боротьбу з начальником пошти. Особа священника Данильчака, опис обставин, проконсервативні симпатії редактора „Германії“, що ним був за інформацією шефа Архівного відділу в Оттаві Мирона Момрика, Ліберман, вказують, що це був тижневи́к „Слово“. Історик М. Марунчак уважає його „другим українським часописом“ в Канаді (див. М. Марунчак, „Історія Українців Канади, УВАН, Вінніпег, 1968, стор. 247). У переписці зі мною він пише: Тут безсумнівно йдеться про часопис „Слово“ ... Підтверджує це теж факт, що ім'я М. Рудницького фігурує у „Германії“ як кореспондента. Він же, за Марунчаком, працював в адміністрації „Слова“.

Можливо, що розшуки на місцях, у муніципальних, судових чи поштових архівах виявлять дальші деталі.

Борис Мигаль, Оттава

ЖИТТЯ і ЗНАННЯ

Олена НЕСІНА

„ЖИТТЯ — ЦЕ ВЕЛИЧЕЗНИЙ ХЕМІЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ“

Під таким заголовком надруковано в журналі „Natural History“ цікаву статтю Сандри Пастель, наукового співробітника інституту Worldwatch, який займається дослідями й аналізою глобальних проблем. Стаття не тільки цікаво написана, але й важлива з огляду на ті кліматичні зміни, які відбуваються сьогодні.

На протязі наступних 50 років, пише С. Пастель, кліматичні зміни можуть виявитись більші ніж ті, що відбулися за 10,000 років, тобто від часів, коли почало розвиватися сільське господарство. Одна з головних причин таких змін — це т.зв. Грінгоуз ефект (тепличний ефект), який появився в результаті технологічного розвитку на Земній кулі: в атмосфері накопичились хемічні сполуки, які пропускають соняшну радіацію, але затримують теплові радіації, що їх випромінює Земля.

В результаті цього ефекту температура на нашій планеті в загальному підвищується, а характер дощових опадів змінюється. Урожаї в сільськогосподарських районах Землі, які в основному постачають всі країни с/г продуктами, все більше будуть залежати від спеки, засухи і втрати води для зрошування.

Основною хемічною сполукою, яка відіграє головну роль в тепличному ефекті, є двоокис вуглецю CO². З 1860 року вживання вугілля, оливи та натурального газу на заводах, фабриках, у локомотивах і автах внесло в атмосферу біля 185 мільярдів тонн вуглецю. В додаток, випалювання лісів для посівних площ і випасів додало ще 100 мільярдів тонн. У висліді рівень двоокису вуглецю від початку 1800 р. піднявся на 30% і продовжує підніматися.

Не так давно виявилось, що інші гази, такі, як метан, синтетичні сполуки хлору, які живляють у холодильниках, охолоджувачах повітря, і інші також витворюють тепличний ефект. Багато науковців думають, що ці хемікалії такі ж важливі в цьому процесі як і CO². Сандра Пастель пише, що клімат буде змінюватися поступово, а кількість цих газів буде збільшуватися. Факти показують, що потепління на Землі вже почалося.

Науковці, які займаються передбаченнями змін у кліматі, концентрують свої прогнози на тому, що трапиться, коли CO² збільшиться вдвічі в порівнянні з початком індустріальної ери, а також приймаючи до уваги збільшення кількості інших газів в атмосфері. Вони гадають, що до такого стану прийде не пізніше, як 2030 р., тобто, через 41 рік.

Температура, кажуть вони, підвищиться більше в полярних районах, ніж у тропіках. Тепліша атмосфера втримує більше вологости, а тому дощові опади збільшаться в середньому на 7-11%. У багатьох місцях одначе ці додаткові дощі не будуть

ефективними, бо земля швидко випаровуватиме, що приведе до сухішого підсоння. Великі продуценти зернових культур — США, Радянський Союз і, можливо, Китай матимуть влітку дошкульні посухи. Більше половини світового експорту посту пає з США, а понад 2/3 всього експорту кукурудзи також продкують США. Сухіший сезон для росту зернових культур, разом з потужними тепловими хвилями, може призвести до значної втрати врожаїв у цих країнах.

Одначе тепліші і вологіші умови зможуть збільшити продукцію рижу в Індії і у великій частині Південної Азії. Неясно, що буде з Африкою, але вищі температури ніж сьогодні, які були 4,500 до 8,000 років тому, показують, що Північна і Східня Африка дістануть більше дощів, річки стануть повноводними і стане можливою ліпша іригація.

В північних частинах планети вищі температури можуть спричинитися до вирощування там зернових культур. Отже сільсько-господарська продукція в Канаді, Північній Європі і Радянському Союзі поширяться на північ. Одначе перенесення посівних площ у ліпші умови буде дороге, а крім того можуть виникнути різні перешкоди. Сотні років може взяти, щоб утворити продуктивне підсоння. Сільсько-господарські райони, які лежать низько, будуть загородені піднесенням води в океанах, бо вищі температури розтоплять частково полярні льодові покрови і гірські льодовики. До середини 21-го ст. рівень океанів може піднятися до трьох футів, що приведе до затоплення площ де росте зокрема багато рижу.

Зміна кількості атмосферних опадів може призвести до того, що іригаційні системи, включно з резервуарами, каналами, помпами і колодязями в деяких районах будуть непотрібні, а в деяких — недостатні. Бідніші країни матимуть найбільші труднощі пристосуватися до нових обставин.

Отже зміна клімату може привести до нових голідовок, втрати заробітків, потреби величезних капіталовкладів... Деякі зміни в глобальному кліматі є вже неминучими, але величина цих змін і швидкість з якою вони відбуваються залежатиме від того, як багато люди вживатимуть вугілля, оливи і натурального газу. Зберігання лісів і насаджування дерев також може допомогти зменшити загрозу кліматичних змін, бо дерева забирають з повітря двоокис вуглецю під час фотосинтези.

Крім тепличного ефекту, багато шкоди приносять т. зв. кислотні дощі, а також всякі інші хемічні сполуки, які забруднюють повітря. Хворі і мертві дерева все більше це підтверджують. Зміни в підсонні в результаті кислотних дощів та інших хемікалій можуть стати невідмінними.

Забруднення повітря шкідливими хемічними сполуками шкодить не тільки рослинам, а й самій людині. Ще в 1775 р. лікар Персівал Потт знайшов високий відсоток особливого для чоловіків пістряка у чоловіків-англійців, які чистили комини і димарі. Причиною цього була сажа, яка залишалася в коминах як продукт горіння. Багато інших хемічних

елементів, які пізніше забруднили повітря, шкодять здоров'ю людей. Метали, включно з свинцем, кадмієм і меркурієм небезпечні. Після того, як ці метали попадають в атмосферу в результаті горіння топлива і різних інших високотемпературних процесів, вони повертаються на землю часто в високих концентраціях. Якщо людське тіло їх абсорбує, воно отрується або розвиваються хвороби, такі як пістряк, пошкодження печінки, нирок і центральної нервової системи. Також багато синтетичних хемікалій, які вживаються тепер в сільському господарстві, збільшують небезпеку для здоров'я. Біля 70,000 різних хемічних сполук вживаються щодня, з додатком від 500 до 1,000 нових кожного року. Вважають, що ці сполуки спричиняють до 10% пістряків.

Газ озон є дуже важливим у верхніх шарах атмосфери. Він абсорбує соняшні ультрафіолетні промені, які, досягнувши Землі, спричиняють багато шкідливих ефектів, таких як пістряк шкіри і погіршення урожаїв. Одна із синтетичних хемікалій досягає шарів атмосфери, де її розбивають соняшні проміння звільняючи атоми хлору. Той хлор викликає серію реакцій, які знушують озон. Нині концентрація хлору в стратосфері вдвічі більша від природного рівня. Агенція Захисту Довкілля США попереджує, що якщо це буде продовжуватися, захворювання на пістряк шкіри різко підвищиться. Велика концентрація ультрафіолетових променів також шкодить імунітетові людини, збільшує число катарактів очей, шкідливо впливає на дихальні органи тощо.

Потрібні негайні ефективні дії в напрямку зменшення знищення озону. Делегати США пропонують заморозити глобально синтетичні хемічні сполуки, які знищують озон, і поступово зовсім припинити їхній вжиток. „Ця пропозиція не тільки захистить людське життя, але може зберегти людство від загибелі“, — закінчує свою статтю Сандра Пастель.

В червні м.р. д-р Гансен, фізик у ділянці атмосферних студій, у своїх свідченнях перед Сенатською Комісією виявив таку велику тривогу в зв'язку з перегріванням Земної кулі, що нарешті зрушив публічну байдужість до цього. Його перестороги дуже вплинули на думки членів Конгресу США. Підтримка пропозицій щодо збільшення фінансування для кліматичних наукових дослідів росте.

Також минулого року в Торонто на конференції представників 46 націй, яка розглядала зміни в атмосфері, домінували переконливі голоси перестороги, щоб знайти шляхи і засоби для зменшення емісії двоокису вуглецю.

Нині вже не тільки науковці, але й політики заклопотані цими проблемами. Літо 1988 р. показало всьому людству до чого наш технологічний розвиток може довести і то в дуже близькому майбутньому. Отже треба щось робити і то негайно.

ВОДА, ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я

(Закінчення)

З кожним роком ми мимохіть стаємо свідками більшого й більшого узалежнення розвитку людства, в усіх його галузях, від достатності забезпечення його утилітарною енергією. Основними насьогоднішніми джерелами такої енергії являються вугілля, нафта й горючий газ. Джерела ці не бездонні й вичерпання їх не за так уже далекими горами. Не зараджує багато в цьому й нововідкрите джерело урано-атомної енергії, бо земні поклади урану теж дуже й дуже обмежені. Отже, рятунок від наступаючого енергетичного голоду може бути лише відшукування нового потужного енергетичного джерела, яке змогло б заступити собою згасаючі. І саме таким джерелом, на думку науковців, може стати наша вода, точніше, важкий ізотоп водню, що входить до складу важкого різновиду води, яка є єдиним сховищем даного ізотопу на нашій планеті.

Яким же чином цей, майже зовсім досі невідомий у людськiм обіході, важкий водень, може бути перетворений на так важливе для людства активно діяльне енергетичне джерело? Щоб легше зрозумілою була відповідь на дане питання, слід пригадати кілька з основних утверджень атомної фізики.

...Всі відомі нам хемічні елементи, що з них побудовані всі оточуючі нас речовини, складаються з атомів. Ці останні, в свою чергу, складаються кожен з **ядра** й **кружляючих** навколо нього **електронів**. Така ядерно-електронна цілість забезпечується протилежною електричною наладованістю названих складників: ядра є додатньо наладованими, а електрони наладовані від'ємно. Щодо маси атомів, то вона майже вся (понад 99,9 відсотків) зосереджена в ядрах. Маса ж електронів настільки незначна, що з ними в більшості рахуються лише як з основними носіями елементарних електричних зарядів.

У всіх хем. елементів ядра, за своїм складом, є однакiсні: всі вони складаються з двох родів часток: **протонів** і **нейтронів**. Різниця ж у властивостях кожного окремого елемента обумовлюється лише кількістю названих складників, зокрема кількістю сполучених ядерних протонів. Залізо, напр., є тільки тому, що сполучення 26 ядерних протонів

утворює саме ці (притаманні залізу) властивості. Додати до 26 протонів 27-й, то залізо тут же перетвориться на елемент кобальт, як також і відняття одного протона перетворить це залізо на елемент манган. Всі наявні в наших земних умовах 92 хемічні елементи створені 92-ма окремими числами ядерних протонів, починаючи від числа 1 (для елемента водню) й кінчаючи числом 92 (для елемента урану). Хемічних елементів з числом протонів більшим за 92, в сучасних земних умовах не зустрічається, бо більш масивні атомні ядра є вже дуже нестійкими. Штучним шляхом було створено понад десяток таких „позауранових“ елементів, але відносно стійким між ними виявився лише 94-й, названий **плутонієм**, який тепер досить посилено продукується в атомних реакторах для потреб озброєння.

Другий складник атомних ядер — нейтрони, за своєю масою, є майже рівні з протонами й відрізняються від них лише своєю повною електричною нейтральністю. Кількість їх в ядрах звичайно є також близькою до кількості протонів, але вона так суворо не регламентована у ядрах, навіть одного й того ж елемента, зустрічаються деякі (на 1, 2, 3 одиниці) відхилення від основної кількості. Такі атоми зі збільшеним чи зменшеним (проти основного) числом нейтронів прийнято називати **ізотопами**. Вони ні зовнішньо, ні жодними хемічними властивостями не різняться між собою й розпізнаються тільки за своєю атомною вагою. (нейтрон важить близько 1 ат.од.).

Всі реакції ядерних з'єднань протонів і нейтронів супроводяться деяким зменшенням їхньої маси, що переходить у стан енергії й виділяється назовні. Кількість такої трансформованої маси, а відтак і виділюваної при цьому енергії, за різних реакцій (при створенні різних ядерних поєднань) буває різною, за одних більшою, за других меншою, але для одних і тих реакцій вона завжди є постійною...

В світлі наведених тут пригадок, погляньмо тепер на воду, як на безпосередній об'єкт нашої теми. Атомні ядра основного компонента води — водню кожне складається всього з одного протона. Звідси виходить, що з'єднуючи ці ядра по-двоє, троє, четверо... й т.д., можна таким робом створювати відповідні 2-й, 3-й, 4-й і т.д. порядкові хемічні елементи й разом одержувати виділювану при цьому ядерну енергію. Найлегшим, а точніше сказати, найменш тяжким а в розрізі нашого питання й найбільш ефективним є сполучення ядер важкого водню, (що мають по одному протону й одному нейтрону), в ядра другого за порядком елемента — гелію, (що мають в собі по 2 протони й 2 нейтрони). При такій ядерно-поєднувальній реакції зменшувальна кількість маси реагуючих складників гелієвого ядра дорівнює 0,03 ат. од., а еквівалентна їй кількість виділюваної енергії становить близько 28 мев. (міл. електрон-вольт). А це, при відповідних перерахунках, показує, що та кількість важкого водню, яка утримується в кожному літрі звичайної води, (в її важкому різновиді), при перетворенні цього водню на гелій, може дати теп-

PRAGUE MEAT PRODUCTS

Tel.: 364-1787

638 QUEEN ST. W., TORONTO M6J 1E4

Продаємо відомі чеські вироби ковбас, шинок, бочків і свіже м'ясо!

Також домашнього виробу супи, їжу і печиво. Зайдіть, переконайтеся!

лової енергії стільки, скільки її одержується при спалюванні 100 кг. першосортного вугілля (!) Отже, коли людство спроможеться знайти спосіб раціонального (вповні ним контрольованого) видобування й використання даної воднево-ядерної енергії, то примари наступаючого енергетичного голу зникнуть раз і назавжди. Підкреслення — „коли спроможеться“ продиктоване, в даному разі, тим, що „спромогтися“ є дуже й дуже нелегким. Ядра водню, щоб злитись в ядро гелію, потребують абсолютного зближення між собою. А для такого зближення їм треба перебороти дуже велику силу електростатичного взаємовідштовхування, що діє між однойменно наладованими частками, в даному разі, між додатньо наладованими ядрами. Сила ця на останніх рубіжах зближення настільки велика, що її можна перебороти лише нагріванням з'єднаних ядер до температури в кілька сот мільйонів градусів. А це температура така, що про будь-яке одержання її в умовах нашої охолодженої планети, донедавна ніхто й мріяти не наслідкував. Та ось, 1945 р. була створена й експлодована перша уранова атомбомба. Експлозія її супроводилась температурою такого рівня, який міг бути достатнім і для забезпечення ядерно-сполучних реакцій важкого водню. Спостерігши це, творці уранової атомбомби тут же переключились на створення потенційно значно потужнішої водневої бомби, розраховуючи на запал її (детонацію) урановою бомбою. Така воднева бомба була створена й експлодована в кінці 1952 року. Сила її вибуху перевищила силу створеної перед цим уранової атомбомби майже в 1000 разів. Наочні показники сили її вибуху такі: клуб полум'я, що спалахнув при експлозії, дорівнював у поперечнику 5 км., кратер, створений вибухом, був 50 м. завглибшки й 1 км. заширшки, а кораловий острів, на якому проводилось випробування, майже повністю занувився в воду.

Дане випробування повністю підтвердило правильність теоретичних розрахунків, як щодо кількості енергії, яка може бути видобувана при важководневих ядерних реакціях, так і щодо можливостей започаткування цих реакцій штучно досяжними температурами. Однак енергія, здобута шляхом згаданої експлозії, це енергія дика, позаконтрольована, яка, якщо і може бути використовувана, то тільки як смертоносна й всеруйнувальна сила. Будуючою ж, творчо-корисною силою вона зможе стати лише тоді, коли буде надійно загнудана, коли перебіг породжуючих її воднеядерних реакцій зможе бути триманий під повним і надійним контролем. Шлях до такого опанування дуже й дуже нелегкий, бо приходиться, в даному разі, мати до діла з фантастичними температурами порядку сотень мільйонів градусів, при яких жодна речовина не може перебувати не тільки в твердому, а навіть і у газовому стані (може бути лише в стані плазми). Але науковці є тої думки, що всі труднощі на цьому важкому шляху можуть бути переборені, тим більше, що ні наука, ні техніка не стоять на

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТОВА СПІЛКА В ТОРОНТІ

НАШЕ ЗАВДАННЯ

ДОПОМАГАТИ ВАМ І ВАШІЙ РОДИНІ, НАШІЙ ГРОМАДІ
ТА ПІДДЕРЖУВАТИ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ

Поцікавтеся всіма нашими послугами

UKRAINIAN (TORONTO)
CREDIT UNION LIMITED

295 College Street, Toronto	922-1402
2397 Bloor St. W., Toronto	762-6961
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254

INQUIRE ABOUT ALL OUR SERVICES

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Telex: 06-984797

Инж. ЮРІЙ А. ОХРИМ

Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу.
- Виконує всі фази планування, будови і перевірки більших індустріальних проєктів у Канаді, США, та в інших частинах світу.

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623 або 231-6739

ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!

місці і те, що сьогодні здається фантастикою, завтра може стати буденною реальністю.

М. Мішалов

„БІЙ ПІД ПОЛТАВОЮ“

Дзвонить до мене культурологічна кума і заявляє:

— Театр молодечий до нас в гості приїхав, приходить на виставу, обов'язково їх треба підтримати!

А я й собі сокорю до неї:

— Вся діяльність наша полягає в підтримуванні. Кожної неділі йдемо когось підтримувати. Гроші на щось збирають — підтримуємо, виступають за морські птахи чи хто із своїх власних філософів, — підтримуємо. Концерти, ювілеї, зустрічі. — все підтримуємо. Часом гадаєш, як у нас вистачає снаги всіх підтримувати... Та хоч круть хоч верть, це вже така наша місія, можна сказати — патріотичний обов'язок.

За хвилин десять дзвонить церковна кума і нагадує:

— Ти ж не забудь, завтра по спільній молитві обід. Це ж така велика okazія, всі церкви наші разом сходяться!

— Невже всі? — радію й дивуюся.

— А як же, поєднання уже ось ось, як кажуть, на носі.

— Ну, як такій новині не радіти! Скільки років чекали, виглядали, молилися за те поєднання. Дітки, як ще малими були, то не раз допитували, чому мовляв, Наталочка, чи Надійка до іншої церкви ходять? І спробуй поясни дитині...

Моя сусідка Христя про це має свою філософію: „Я б-каже-всих тих ревних, що так домагаються того поєднання і медалі за те отримують, у три шії прогнала. В них — каже, — вся заковика, повір мені“.

А досвідчений люд з поєднавчої комісії на те рече:

— Ми вже на тому зуби проїли, треба потишеньку до тої справи підходити бо поспішиш, людей насмішиш; краще крок вперед, два назад. Тихше ідеш далі будеш...

Так от, почувши радісну новину, що мрія всіх православних християн в Австралії нарешті збудеться, я з великим оптимізмом проказала:

— Дай Боже і нашому теляті вовка з'їсти. Буде свято й на нашій вулиці. Як не ми, то діти наші або внуки, доживуть до тої радісної події. І надіюся, що ще будуть знати дорогу до своєї церкви.

Прийшла неділя. Як годиться, поїхала до церкви, помолилася щиро. Після того всі посунули на обід. В залі людей набилося, немає де й курці клінути. Ледве примостилася у куточку із своїми кумасями. І як завжди, наготували сестриці страв, аж стіл вгинається.

Спершу, звичайно, годин дві слухали промови. Тільки хочу щось до куми сказати, а мені: „шши, ще п'ять хвилин потерпи“. Вслухуюсь в кожне слово промовця та й думаю: вашими б устами та мед пити...

А тут піднімається один дядечко і теж слова просить. Сам у літах і в тілі, і страх любить казати розумне слівце: „Перед тим, рече, як споживати ці страви, треба згадати тих, що померли з голоду в

тридцять третім році“.

А церковна кума, штовх мене в бік:

— Якось, — мовить, — не ловко за таким столом про голод згадувати. На все свій час і своє місце.

А промовець саме входить в азарт, з таким патосом ті жажливі часи згадує. Закінчив, віддав данину, всі кріпко йому плескали, а тоді без довгих зволікань кинулися все троцтити.

Як придивишся, хто тільки не приходить на ці обіди. Ось навпроти мене жіночка сидить. Говорить на „общепонятному“. З нею цілий загін її друзів, розмовляють на всіх языках. Впоралися швиденько з їжею, подякували і забралися геть. А чого ж їм довше баритися, ще, чого доброго, почнуть ходити з тарілкою і тоді хоч-не-хоч прийдеться щось кинути за обід.

А жіночка з чоловіком зосталася. Бачу, почесати языка їй страх кортить. От і переключається на мене. Чоловік в неї наш лапоть, боязкий. Все чую нишком просить її помовчати. А вона йому одкоша дає. Експерт вона на всі руки. Йй би не тут, а десь у парламенти сидіти:

— Ви радіо українське слухаєте? — запитує мене.

— Та не тільки слухаю, а й сама участь приймаю...

Але вона відповіді не почула і сипле своє далі:

— Що вони там за новини дають. Ужас! І все брехня. Хіба то новини? От, примером, кажуть, що голод на Україні був 55 років тому. Теж брехня. А якщо був то самі й винні.

— Ну як це, — дивуюся, — самі...

— А так. Діти, кажуть, вмирали. А чого вмирали, бо матері у дитдом не хотіли оддавати. А віддали б у дитдом і діти зосталися б живі. А вони егоїсти. Хай, кажуть, умре, а не віддам.

Від такого пояснення історії у мене аж вареник в роті застряв. Бідного чоловіка, бачу, теж корчить. То червоний стане, як рак, то білий, як стіна. А вона далі розглагольствує:

— А чого ці радіопрограми неправдиві такі? Бо засіли там галичани!

— Та там же їх майже немає, — пробую заперечити.

— Всі вони галичани, бож говорять українського мовою. Хто в нас дома по-українському говорив? А хто такі, як подумати, галичани? Це, як розібратися в історії, звичайнісінькі татари.

Після такого тлумачення історії, на мене й гикавка напала:

— Як це так татари? — Перепитую.

— А так, татари! Батій, як прийшов на Україну, дехто з його війська одружився з місцевими і от від них і пішли галичани! — закінчила вона курс історії.

Кінчився обід, треба поспішати на виставу. Прийшли туди, заля вже повна. Піднялася завіса. Виступають молоді артисти. Сидимо, слухаємо.

На сцені саме йде мова про трагічний момент в історії України. Називається п'єса „Бій під Полтавою“. Згадую, що читала про ті події. Вирішив гетьман Мазепа з допомогою шведського короля Карла Дванадцятого, вигнати російського царя з

УКРАЇНСЬКІ ВАРЕНИКИ

(евгеніка)

України. Обурився цар Петро і пішов з військом на нашу землю. І от саме під Полтавою відбувся той вирішальний бій. В той час уже розділилося козацьке військо. Одні стали за Мазепу, другі пристали до царя. Програв Мазепа війну і на довгі роки опинилася Україна під царським гнітом.

Сидимо, дивимось, переживаємо. Ось і перерва. Бачу біля мене сидить молодичка. Ну ми з нею й розговорилися.

— От біда, мовлю — молодечий театр приїхав, а молоді на залі немає, мов корова язиком злизала.

— Що нема, то нема, — згоджується вона. — Не хочуть молоді до нас ходити. І почали ми гуторити та розбирати ту проблему. „Батьки винні“, вирішили. Як дбаєш, так і маєш. Що ж то буде за роки двадцять, як нас не стане? Цілу перерву вболівали. Вже, як другий дзвінок продрзвонив, сусідка мене й питає:

— А ви діти маєте?

— Аж четверо, — хвалюся.

— А де ж вони? — цікавиться вона.

— Та важливі причини, не могли прийти. А ви? — запитую її.

— Аж трое, та такі розумні. Теж причини мають, не змогли прийти сьогодні.

Знову пішли на сцені сумні картини: зрада, програна битва. Хоч і давні ті події, а тяжко робиться на душі.

А там на сцені, бачимо не сумують, зібралися навколо Мазепи, такі бадьорі. От і добре, що зрадники пішли до царя, виголошують. Нащо вони нам? Тепер ми самі щирі патріоти zostалися. І радісно так закінчили на оптимістичній ноті. От тобі й історія. Виходить, закон і історія, як дишло, куди повернув туди й вийшло. І так гірко на душі.

А сусідка мене за рукав смика:

— Коли ж танці будуть? — запитує розчаровано.

— Які танці? — дивуюся. — Це ж трагедія. Ви ж знаєте з історії, що тоді сталося?

— Я в історії не дуже розбираюся, — лепече вона. — Але в нас усе завжди танцями закінчується. А тут немає, — додає невдоволено.

А й справді гадаю собі. Чого б так публіку до кінця не задовольнити. Роз'яснили ж, що добре закінчилося, хоч і програли війну. Навіть такий трагічний момент в історії поставили догори ногами, закінчили весело. То чого б ще не вдарити гопака!? І все якраз було б у формі.

Леся Богуславець

Телефон 763-2521 або Телефон 767-5871

PASTRY CHEF

Найкращі європейські
торти, морожене та інші печива

Е. ГЮТТЕНШМІДТ, власник

2202 Bloor Street West
Toronto, Ont. M6S 1N4

385 Jane Street
Toronto, Ont. M6S 3Z3

Жили собі дід і баба. У діда був чудодійний дар природи. Отак торкнеться чоловік ріллі, і зразу ж там виростає зілля з варениками. Вареники вже готові, варені, і дуже смачні. Бери їх і купай у сметані!

Тільки після колективізації цей дивовижний дар марнувався. Дід і баба втікли до міста.

Далеко в Москві розквітав як та рожа **соціалістичний плюралізм**: сталіністи і горбачівці по черзі їли вареники із столів Верховної Ради. Але через згадані обставини цієї доброї страви не вистачало.

Горбачівці спохватилися першими:

— Давайте, — кажуть, — переманимо діда й бабу назад у село.

— Та як же ж це переманимо?

— Обіцянками.

І ось замолола всесоюзна молотарка! Обіцяє і це і те. І поширити самоврядування і дозволити ріст національних культур. А приватну власність обіцяє не тільки на 50 років, а на довічне і спадкове користування. Меле-меле, аж охрипла. Зразу видно, що захотілося вареників.

Чує дід все це, дивується і каже до баби:

— В Україні тепер гласність і власність. Вертаймося на свій власний отрубу!

Жінка теж не від того, щоб їхати додому. Та вагається:

— З одного боку воно виглядає як **плюралізм**. А з іншого, це закваска з того самого барила. Пригадуєш: Соловки, Колима, Вінниця.

— Та й то, серце, правда! — відповідає дід, — Але з віком люди мудрішають, То, може, і ці навчилися. Їдьмо!

Поїхали.

Дід тільки торкнувся ріллі, а на ній уже й загойдалися колоски з варениками. Збирай урожай!

Тим часом у Москві, згідно з соціалістичним плюралізмом, до влади приходять сталіністи. Відновлюють колективізацію. Забороняють приватну власність. Словом, затягають гайку. Одне тільки їх і конфрузить: дід і баба. Якщо втечуть до міста, то знову не буде вареників. Треба заблюкувати втечу робочої сили з села. А як?

Сталіністи поміркували і вимакирили. Прикріпити колгоспників до місця.

Ось на початку 21-го століття наш дід працює прив'язаний шнурком до трактора. Трактор їздить по полю, а дід ходить за трактором.

А в випадку баби, партія і правительство зовсім витратилися. З поля до кухні висить туго напрутий дріт. По дроту бігає ланцог туди й сюди. А на ланцозі баба. Щоб могла поратися і тут, і там.

— Дожилися ми, діду, до вареників! — скаржиться нещасна.

— Не журися, Василю! — підбадьорує її дід. — Ніщо не є вічне на землі. Вареники дуже смачні.

Що сталіністи ними більш обжираються, тим скоріше прийде зміна. За наших днів обжирання дає високий тиск крові і кладе в передчасну могилу.

Євген Гаран

**

З Польщі повідомляють, що населення її великий відсоток завзято студіює пачкологію: які пачки можна дістати ззакордону і що в них може бути.

**

За старих добрих часів люди вміли жити дешевше: замість їхати на Флориду купували просто добрий, теплий светер.

**

Чоловіки, які боронять засади, що жінка повинна сидіти в хаті, бувають найрадіше поза хатою.

**

Коли ви на виставці образів, не гоніть від однієї картини до другої. Станьте коло деяких і кивніть головою, бо люди подумують, що ви не розумієтесь на мистецтві.

**

Добра слава людини залежить часто від людей, що мають погану славу.

ARKA LIMITED

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блюзки, кераміка, платівки та касети, друкарські машинки, обручки й заручинні перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West, Toronto, Ont.
Tel: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

GEO. H. CREBER (від 1897 року)

208 Kingston Rd. at Woodbine

УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ У ТОРОНТІ

- першорядні майстри, скульптори і креслярі;
- імпортований і місцевий граніт, бронза;
- фотографії на порцеляні, нагробні написи;
- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень — 691-5712 і увечері — 762-3502

РОМАН ДЕМКІВ

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

У МЮНХЕНІ ПОМЕР ГР. КРУК

5-го грудня м.р. помер у Мюнхені відомий український мистець-скульптор Григорій Крук, народжений 30 жовтня 1911 р. на Івано-Франківщині. Мистець навчався в Краківській академії мистецтв, згодом у Берліні і в Римі. Його скульптурні праці виставлялися в Берліні, Римі, Парижі, Лондоні, Мюнхені, Бонні, Нью-Йорку, Торонто та в багатьох інших містах.

УПОКОЇВСЯ о. д-р ФРАНКО КЕРНІЦЬКИЙ

В неділю, 25 грудня у Вінніпегу несподівано упокоївся один з провідних діячів Української Православної Церкви в Канаді архипресвітер о. д-р Франко Керницький. Бл. п. о. Франко Керницький народився 1909 р. в національно свідомій родині в Галичині, а до Канади прибув з батьками в 1912 році. На священника УГПЦеркви був висвячений в 1938 році й аж до 1983 року обслуговував українські православні громади в провінціях Саскачеван, Онтаріо, Альберта, і Манітоба. В роках 1966-1970 був головою Президії Консисторії, а від 1985 р. аж до своєї смерті займав пост заступника голови. За свою працю о. Ф. Керницький був нагороджений всіма священними нагородами, включно з почесним ступнем Доктора Богослов'я.

ПОМЕР проф. д-р Б. РОМАНЕНЧУК

У понеділок, 9-го січня 1989 р. помер у Філадельфії на 83 році життя д-р Богдан Романенчук — науковець, літературний критик, журналіст та громадсько-культурний діяч. Довгі роки був видавцем і редактором журналу „Київ“.

В ПАМ'ЯТЬ ДАРІЇ ГЛАДІЙ

Посилаю віднову передплати на „Нові Дні“ (до кінця 1989 р.) і 20.00 дол. на пресфонд журналу як нев'янучу квітку на свіжу могилу моєї найдорожчої мами Дарії Гладій з роду Пачовських.

Т.М. Мацьків

У ПАМ'ЯТЬ ПРОКОПА С. РОМАНЧУКА

У пам'ять мого рідного брата ПРОКОПА СЕРГІЙОВИЧА РОМАНЧУКА, що помер у лютому 1987 р., в день Трьох Святих, у місті Рівному на Волині, складаю на фонд „Нових Днів“ 30.00 дол.

Вічна Йому пам'ять!

Надія Стефанська

**ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ
ПОСЛУГУ СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИ-
ЯТЕЛЯМ, ПЕРЕДПЛАТІТЬ ДЛЯ НИХ
ЖУРНАЛ „НОВІ ДНІ“!**

НЕ ВКРОЧУЙМО СОБІ ВІКУ!

Тисчоліття в історії народу й людства дуже поважний відгук часу, якого ніяка політична система ані релігія не сміє перекреслювати.

Тож святкуючи тисячоліття хрещення України-Руси, ми не сміємо ампутувати й викидати з нашої пам'яті усі передхристиянські тисячоліття найстарішого в Європі українського народу. Не сміємо забувати, що якраз на нашій землі виросла Трипільська культура; що наші давні предки будували собі житла, приручували домашніх тварин, орали, сіяли і жали, шили собі одяг і взуття тоді, як решта Європи з довбнями полувала на дикого звіра, покривала тіло звіриними шкірами і ховалася в кам'яних печерах.

Як багато вже сказано й написано про те, що наші предки були дикими варварами, поганями, незрячими, аж доки греки нас просвітили. При цьому ігнорується навіть той факт, що перед християнством наші предки спромоглися створити найбільшу і найпотужнішу в Європі державу. До такого самозаперечення жоден інший народ не дійшов.

Самі вчителі наші, дарма, що випередили нас у поклонінні Богові Ізраїля на 1000 літ, ніколи не зрікались і не зрікаються своєї передхристиянської культури. Вони відкопали Партенон (святиню їхніх розпутних та кровожадних божеств), називають іменами тих божеств установи, вулиці, кораблі.

Чому ж би ні? Та ж передхристиянські часи у Греції позначилися розквітом їхньої культури й науки! У ті часи жоден грек не виконував тяжкої роботи, бо й найбільшій був власником кількох рабів-чужинців; отже, мали греки необмежений час на мудрування й філософствування.

Вони справді досягли наукових шедеврів, на які не спромігся жоден інший народ! Але всі свої винаходи вони ревно берегли виключно для себе. Нам вони дали тільки готовий переклад Біблії на старослов'янську мову та множество монахів і архирейів, які, фактично, керували життям народу. І якраз у ті часи велися братовбивчі війни між нашими князівствами, на догоду грецьким імператорам, які одночасно були й головами Східної Церкви. Варто згадати й те, що на наказ грецьких архирейів винищувались й виклиналися усі сліди української культури, з книгами й колядками та щедрівками включно. І щоб цілком змінити немиле грекам обличчя русичів, священникам дано наказ давати русичам грецькі імена. Тільки вельможі мали силу називати своїх дітей рідними іменами, як Володимир, Віра, Любов та Надія... (Але ж не інакше було і в тих народів, які прийняли віру Христову не від греків, а від римлян — Ред.)

Кожна порядна людина шанує своїх батьків, дідів і предків, навіть якщо вони були темні, некрасиві і диваки, бо ж вона (людина) завдячує їм свою появу на світ і є часткою своїх родичів — хоче вона того, чи ні. Вона є продовженням і продовжувачем роду предків своїх.

Історія нації то є безперервний потік тієї самої крові. І хоч наша історія втратила багато крові, не

тільки в битвах з ворогами, а може ще більше породжуючи перевертнів-яничар, а все ж та кров тече своїм рідним руслом через віки й тисячоліття у наших жилах — не зважаючи на злочини супроти нас з усіх сторін, ми є і будемо! Сам БОГ не хоче щоб ми зникли з лиця землі, бо ми ще маємо сказати світові слово ПРАВДИ. А станеться те аж тоді, як ми навчимося шанувати своє рідне і самі себе.

В дечому варто наслідувати й чужинців, навіть ворогів наших, але тільки у добрих і мудрих вчинках. Багато святих, що їх визнає християнська церква, ніколи не були християнами, а були, переважно, іудейського віровизнання, їх церква шанує хіба тому, що вони були визначними мужами іудейського народу, як от: Авраам, Ісаак, Яків, Давид, Мойсей та інші. У нашій історії були не менш визначні одиниці (не кажу вже про мільйони святих мучеників, що сконали в жакливіх муках ЗА ВІРУ ХРИСТОВУ), але чужинці не дозволяють нам визнати наших рідних за святих. Ми з тим миримось, бо своє рідне ми вважаємо недостойним, а як хтось нагадає нам про давно минулу славу роду українського, то нас лють розбирає. Ми як народ, уподібнюємося до людини, яка проживши 99 років, визнає тільки останніх дев'ять років свого життя, бо вважає, що 90 років вона була дикуном, а на дев'яностопершій набралась культури й мудрости.

Чи справді мудро в такий спосіб укорочувати собі віку?

Ф. Миколаєнко

ПРО „ОГОНЬОК“ І... „НОВІ ДНІ“

...Щодо журналу. В останніх кількох числах дуже гарні вірші. Було б добре, якщо б про авторів, хоча б у зносках, були коротенькі „інтро“ — скільки їм років, де вони живуть (країни), чи мають родини... Це все допомагає читачеві уявити автора як людину, а не якогось келійного аскета.

А тепер: щоб там за Коротича не казати, але в „Огоньку“ він показав, що стереотипне мислення про українців як непоправних провінціалів було і є помилкове. В належних умовах і у вільнішій атмосфері вони легко „перепльовують“ москвичів і лєнінградців. „Огонек“ під батутуєю Коротича став найпочитнішим і найсміливішим журналом в СРСР. Мені особливо подобається пропорційний добір матеріалів — гострі публіцистичні статті, інтерв'ю, трохи історії, поезії, короткий спомина і велика добрка листів від читачів.

Я не знаю, що там у вас є в редакційному портфелі, але було б добре, якщо б матеріали в кожному числі „Н.Д.“ були так само версифіковані — по трохи з кожного жанру, щоб кожне число було багатобарвне.

Поздоровляю з Призом... Хай це буде в неостанній раз!...

Віталій Бендер, Англія

Я ніколи не заздрив Віталієві Коротичеві, ніколи до нього не прискіпався й ніколи не вважав його провінціалом. Може, саме тому, що нам таки бракує великомасштабних „опортуністів“ і навіть кар’єристів. Що ж до себе й „Нових Днів“ — не знаю. Це „інша пара галошів“. Дайте „Новим Дням“ хоч одну соту частину того бюджету, яким розпоряджає московський „Огоньок“, тоді зможемо порівнювати і рівень, і якість, і добір матеріялів в обидвох виданнях. Нині, в наших умовах, це справа — як кажуть — „академічна“. На жаль.

М. Дальний

Хвальний Редакторе!

Розмінявши пенсійного чека, найперше шлю плату на „Нові Дні“, а при цьому трохи на допомогу журналові — разом 40 доларів.

Хоч мій чоловік каже, що по наших видавництвах немає доволі працівників для „технічної коректи“, як він тлумачить, але все ж кортить звернути увагу хоч поважних авторів, які не повинні вживати чужі кальки.

Найперше, п. Сабаль: він мовить про „стремління“, замість уживати свої рідні слова **прагнення** або й бажання там, де він пише про „стремління“. У нього теж „стремтять“ оте „відносно“ яке тхне чужим суржилом, замість сказати **щодо...**

Найбільше мене защемило за серце, коли читала поважну статтю про **воду** М. Мішалова (Невже це батько того улюбленого бандуриста?), де він виводить людський рід із „клітин водного середовища“. Що це, не безбожна теорія, вірніше, „віра“? Як можна такі голопузі думки ставити на сторінки наче б християнського поважного журналу, як **Нові Дні**. Тепер навіть „на родині“ перестають уживати своїх безбожних „ізмів“, а на всі заставки кричать про демократію. Ну, а сама демократія таки схильна до християнства.

Вибачте, що пишу про „несмачні“ справи, бо винна не я, а душа моя, яка навіть у безбожному царстві не могла погодитись, що вона із якоїсь „клітини“, а не твориво Боже...

Олександра Сорока, Альберта

А чому не дивитись на речі ширше й об’єктивніше? Слова „стремління“ і „відносно“ (їх знайдете у наших словниках) українські і тхнуть менше чужим суржилом, ніж слово „хвальний“. А клітини, з яких складається кожний організм — це ж також твориво Боже! — Ред.

„ПОПЕРЕДЖАЄМО“ ЧИ ПОПЕРЕДЖУЄМО

У пригадці Редакції „Нових Днів“ до своїх передплатників в 465 числі „НД“ надibuємо ось таке: „**Попереджаємо** передплатників, що з уваги на збільшені кошти випуску журналу, передплата на „Нові Дні“ буде підвищена...“

Це мені пригадало маленький інцидент, (якщо його можна так назвати) що мав місце в одній із торонтських книгарень, коли то один галицький духівник випадково (Ви хотіли сказати — випадково? — Ред.) ступив мені на ногу й вибачаючись промовив: „перепрошую!..“

Якщо, на думку Редакції, відповідник „попереджаємо“ мав би бути правильний, тоді замість **відзначаємо**

треба б уживати „**відзначаємо**“ — **переважаємо** — „**переважаємо**“ — **витрачаємо** — **витрачаємо** — **повторюємо** — „**повторяємо**“ — **збагачуємо** — „**збагачуємо**“ і т.д.

Антін Лясковський-Коломієць

У подібних випадках, радимо не вдаватись до таких узагальнень, а такі заглядати до словників. Так, — попереджаємо, відзначаємо і витрачаємо, а за іншими відповідниками дивіться самі. — Ред.

КОРОТКО ПРО „НОВІ ДНІ“

Христос Рождається! Я українка з Лемківщини. Другий рік отримую Ваш журнал. Дуже цікавий та різноманітний і корисний журнал.

Читаю все від першої до останньої сторінки. На мій погляд, ідете доброю дорогою, бо підтримуєте та освітлюєте події сучасної України.

З нагоди Різдва висилаю Вам чек на 50.00 доларів, — двадцять на оплату журналу на 89 рік, а тридцять — коляда для підтримки „Нових Днів“.

Марія Дем’янович

**

... Журнал „Нові Дні“, це щось як супруга життя, — чим довше з нею живеш під одним дахом, тим більше вона подобається і більше її поважаєш. В місті Лас Вегас, Невада, де ми живем, є багато ріжних розваг, але „Нові Дні“ і надалі є святом у нашій хаті, бо ж прочитавши журнал, то як ніби побув дома в Україні...

Хай Датель Буття Вас береже.

Ніна і Олег Кармелюки

**

... Журнал „Нові Дні“ є дуже цікавий, повчальний, зокрема актуальні теми. Так і тримайте.

Вам, Адміністрації та дописувачам щиро бажаємо приємних Різдв’яних Свят, доброго здоров’я і найкращих успіхів у Новім Році в такій важливій праці розвитку української журналістичної культури на еміграції...

Федір і Маруся Гайові

**

Висилаю передплату за наш прекрасний журнал. Вирівняйте — як і що... Щастя Вам Боже у праці. Я все пригадую доброго приятеля Петра Волиняка, що започаткував „Нові Дні“. Ми були знайомі ще з Європи. так само як і з Іваном Павловичем Багряним. Мої Вам найсердечніші побажання в час свят Різдва Христового та Нового 1989 року. Дайте знати...

Євген Цюра Віндзор.

Вельмишановний Пане Цюра!

Вітаю з офіційним переїздом до нашого Онтаріо. Як будете колись у нашій столиці — завітайте, тож також познайомимось. А тим часом — пишійть спогади, бо є про що писати. Ваша передплата тепер заплачена до вересня 1990 р., що й буде зазначено на наліпці з Вашою адресою (90 09). — Ред.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „НОВИХ ДНІВ“

КАНАДА:

Василенко, Р., Оттава	\$56.00
Дрозд, П., Бурлінгтон	\$31.00
Лобода Марія, Вінніпег (у пам'ять пок. чоловіка Івана Лободи)	\$28.00
Мигаль: Б., Оттава	\$28.00
Притула, Б., Стон Крік	\$28.00
Білоцерківський, А., Лашін	\$22.00
Огороднік Анна, Вінніпег (у пам'ять пок. Івана Лободи)	\$20.00
Мацьків Тетяна, Торонто (у пам'ять споч. матері Дарії Гладій з дому Пачовська)	\$20.00
Косовська Марія, Торонто	\$18.00
Сорока Олександра, Ляк Ля Біш	\$18.00
Барабаш, М., Торнгілл	\$18.00
Максимлюк, А., Оро Стейшен	\$18.00
Говорун, Н., Торонто	\$16.00
Денисюк, О., Іслінгтон	\$12.00
Турченко Ірина, Монреаль	\$11.00
Хряків, О., Торонто	\$10.00
Ткаченко, К., Садбури	\$10.00
Красалович, В., Торонто	\$10.00
Смеречинська Іванна, Торонто	\$10.00
Павленко, В., Іслінгтон	\$10.00
Юхименко, І., Іслінгтон	\$ 9.00
Бренко, І., Ст. Катеринс	\$ 8.00
Шиманський, А., Мейпел Рідж	\$ 8.00
Сосновська Оксана, Торонто	\$ 8.00
Поліщук, В., Лондон	\$ 8.00
Жаботинський, І., Іслінгтон	\$ 8.00
Качор, А., Вінніпег	\$ 8.00
Кучерявий, С., Грімсбі	\$ 8.00
Хом'як, А., Гамільтон	\$ 5.00
Юхименко, О., Торонто	\$ 5.00
Вацик, В., Іслінгтон	\$ 5.00
Крохмаль, Я., Ошава	\$ 3.00
Гіріч, В., Монреаль	\$ 3.00
Маліновський, В., Суттон	\$ 3.00
Клекор, М., Рандов	\$ 3.00
Крайник, М., Торонто	\$ 3.00
Ганкевич, І., Норт Йорк	\$ 3.00

С.Ш.А.:

Одарченко, П. і М., Такома Парк	\$50.00
Шкребець, А., Чікаго	\$30.00
Дем'янович Марія, Нью-Йорк	\$30.00
Ростун, В., Чікаго	\$20.00
Пономаренко, І., Клівленд	\$20.00
Кармелюк, Н. і О., Лас Вегас	\$20.00
Пальчик, Д., Детройт (у пам'ять пок. дружини Оксани)	\$20.00
Федорак Анна, Бафало	\$15.00
Кревсун, В., Сан Дієго	\$10.00
Сеник Надія, Вгітінг	\$10.00
Костюк Григорій, Сільвер Спрінг	\$10.00
Павленко, В., Філядельфія	\$10.00
Барнич, Й., Монтерей Парк	\$10.00
Харчишин Анна, Еленвілл	\$10.00
Хоменко, А., Морісвілл	\$10.00
Костирко, М., Сакраменто	\$10.00
Горбуля, А., Парма	\$ 5.00

Меркело, А., Філядельфія	\$ 5.00
Пащенко, М., Денвер	\$ 5.00
Терещенко, Л., Ріджвуд	\$ 5.00
Баранник, А., Кергонксон	\$ 5.00
Лінинський, Н., Йонгстовн	\$ 2.00

ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ:

Дворцовий, Г., Фейрфілд, Австралія	\$10.00
Дворцовий, В., Мокендура, Австралія	\$10.00
Бондарець, С., Фейрфільд, Австралія	\$10.00

ПРИЄДНАЛИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ:

Гаврушенко Сергій, Нью-Джерсі	1
Наливайко Іван, Гамільтон	1

**Щиро дякуємо всім за пожертви
і приєднання передплатників.**

Редакція і Адміністрація.

СПИСОК ОСІБ, ЯКІ ПОЖЕРТВУВАЛИ НА ЦЕНТР КУЛЬТУРИ СВ. ВОЛОДИМИРА В ОКВІЛЛ, ОНТ. (до кінця 1987 р.) \$1,000.00 АБО БІЛЬШЕ

(Список 9)

ОДУМ (філія і ін.)	\$2,000.00
УПЦерква св. Дмитрія	1,000.00
УПЦерква св. Юрія (Ст. Кетринс)	1,000.00
Федоренко Василь і Люба	1,200.00
Федоренко д-р Степан і Ірина	3,200.00
Федченко Степан	2,200.00
Ференсів Анна	2,150.00
Фотій о. Дмитро і Мінодора	2,000.00
Фурдзин Михайло і Ірина	2,175.00
Фючер Опалова Олива	1,125.00
Ходаченко Михайло і Катерина	2,000.00
Хрістен Валтер	2,000.00
Хрістен Хрис. Р.	2,000.00
Христинич Катерина	4,000.00
Хрептик Петро і Фріда	1,070.00
Хряків Олександр	1,650.00
Цехош Марта і Петро	1,150.00
Циркон Франк і Ольга	4,000.00
Цімовський Петро і Галина	3,180.00
Цибенко Степан і Марія	1,042.00
Цимбалюк Федір і Меланія	2,875.00
Цимбалюк Лаврентій і Джойс	4,585.00
Чабан Анна і Іван	1,100.00
Червоний Микола і Марія	1,200.00
Чередник Петро і Марія	1,850.00
Чернов Валтер і Дора	1,000.00
Чолкан Р. і Спілка	2,500.00
Шаботинський Іван і Марія	2,770.00
Шаботинський д-р Микола і Оксана	7,615.00
Шанда Петро і Анна	1,150.00
Шапка Василь і Галина	4,150.00
Шапка Володимир і Слава	1,100.00
Шапка Гарасим і Уляна	1,000.00
Шевців Микола	4,500.00
Шевченко Іван	1,040.00

Подбайте, щоб і Ваше прізвище було на цьому списку.

000095
EXPIRES: 89 12

3 D 26
CO

Mrs. E Litwinow
48 Yorkview Dr
Etobicoke
ON M8Z 2E9

xx35 (S)

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:
NOWI DNI
P.O. Box 400, STA „D“
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

Ukraine

1989 РІК РОЗКРИВАЄ НОВУ ЕПОХУ ТУРИСТИЧНОГО ПОДОРОЖУВАННЯ НА УКРАЇНУ!

У згоді з проявленням цієї події, **Інтурс Корпорація** повідомляє канадців, зокрема українських канадців, про сто групових туристичних вилітів з Торонто до Радянського Союзу!

Для Вашого вибору подаємо різні, дбайливо приготовлені Інтурс Корпорацією та Інтуристом, цікаві різноманітні екскурсії по Україні.

ПРИВІТ УКРАЇНО! — 15-денна Тура по Україні

Київ — 2 дні, Львів — 6 днів, Тернопіль — 5 днів, Київ — 2 дні

ВІДЛІТ З ТОРОНТО	ПРИЛІТ ДО ТОРОНТО	КОШТ ТУРИ ЗА ОДНУ ОСОБУ
12 травня	27 травня	\$2,675.00
19 травня	3 червня	\$2,775.00
16 червня	1 липня	\$2,775.00
29 червня	14 липня	\$2,995.00
13 липня	29 липня	\$2,995.00
3 серпня	19 серпня	\$2,995.00
17 серпня	2 вересня	\$2,995.00
31 серпня	16 вересня	\$2,995.00
7 вересня	23 вересня	\$2,775.00

Кошт за осібне приміщення — \$545.00

Кошт цієї тури вклучас: — нічліг у готелі, — їжу (сніданок, обід, вечеря), — всі екскурсії по Україні, — 2 візити до театру, вся транспорція літаком (з Торонто і назад до Торонто), — Гала вечеря, Прощання.

УКРАЇНА ВАС ВІТАЄ (плюс Молдавія) — 22-денна Тура по Україні

*Київ — 4 дні, Львів — 5 днів, Тернопіль — 3 дні, Чернівці — 4 дні,
Кишинів — 1 день, Одеса — 3 дні, Київ — 2 дні*

ВІДЛІТ З ТОРОНТО	ПРИЛІТ ДО ТОРОНТО	КОШТ ТУРИ ЗА ОДНУ ОСОБУ
19 травня	10 червня	\$3,540.00
23 червня	15 липня	\$3,640.00
6 липня	29 липня	\$3,740.00
10 серпня	2 вересня	\$3,740.00
24 серпня	16 вересня	\$3,740.00
8 вересня	30 вересня	\$3,540.00

Кошт за осібне приміщення \$1225.00

Кошт цієї тури вклучас: — нічліг у готелі, — їжу (сніданок, обід, вечеря), всі екскурсії по Україні, — дві візити до театру, — вся транспорція літаком (з Торонто і назад до Торонто), — Гала вечеря, Прощання.

НАЙКРАЩЕ В УКРАЇНІ — 15-денна тура по Україні

*Київ — 2 дні, Чернівці — 3 дні, Тернопіль — 2 дні, Львів — 3 дні,
Ялта — 3 дні, Київ — 2 дні*

ВІДЛІТ З ТОРОНТО	ПРИЛІТ ДО ТОРОНТО	КОШТ ТУРИ ЗА ОДНУ ОСОБУ
5 травня	20 травня	\$2,860.00
2 червня	17 червня	\$2,960.00
6 липня	22 липня	\$3,180.00
3 серпня	19 серпня	\$3,180.00
31 серпня	16 вересня	\$2,960.00
15 вересня	30 вересня	\$2,960.00

Кошт за осібне приміщення — \$820.00-\$875.00

Кошт цієї тури вклучас: — нічліг у готелі, — їжу (сніданок, обід, вечеря), — всі екскурсії по Україні, — дві візити до театру, — вся транспорція літаком (з Торонто і назад до Торонто), — Гала вечеря, Прощання.

За зворотну ціну кошту літака від Вашого міста до Торонто та резервацію задзвоніть до свого агента подорожі. За іншими деталями та брошурками про вищезгадані тури дзвоніть безкоштовно — **1-800-268-1785**.

1013 Bloor St. West
Toronto, Ont. M6H 1M1
(416)537-2168
Fax (416)537-1627

Intours
Corporation

Telex: O6-218557
Toll Free: 1-800-268-1785
B.C. 112-800-268-1785